25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6908 — 25 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1908 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ՐԱՄԱԶԱՆ 1326 — 8 Octobre 1908 — 25me année — N. 6908

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Դուռսներու համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25 Ֆր.
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ.

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنجه یومیه غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درسعادت غلاطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ազատութեան հռչակումէն ի վեր աւելի քան երկու-երկու ամիս անցեր է և դեռ գրեթէ ամէն օր Թզթակցութիւններ և հեռագրագրութիւններ կը հրատարակուին լրագիրներու մէջ, որոնք կը ծանուցանեն թէ Հայաստանի զանազան կողմերը տակաւին հին rեժիմը կը տիրէ անսփոփոխ, և անվախ թէ հին պաշտօնեաները կը շարունակեն ոչ միայն իրենց գործերն ու տաւիճանը, այլ և իրենց բռնաւորական վայրագ շահատակութիւնները և թէ երբին կոչնանման ու աւերման նախկին վատ քաղաքականութեան գործիք եղող Քիւրտ յեղուզանները անարգել ու անպատիժ առաջ կը տանին իրենց յուզկահարութիւնները, աւարառութիւնները, սպանութիւնները և պէտք ալ եղանագործութիւնները։

Սահմանադրութեան հռչակումէն երկու-երկու ամիս ետքը իրաց այս ցաւալի վիճակին տեղի ունենալիքը այնքան անսանդուղելի է, որքան անտանելի Հայաստանի մէջ այդ կեղեքումներուն և խըժդըժութիւններուն ենթակայ եղող ժողովուրդին կացութիւնը։ Եւ եթէ կայ տակաւին աւելի անբնականալի և աւելի անարդարանալի իրողութիւն մը, ան ալ սա է որ հակառակ լրագրական հրատարակութիւններու և զանգաններու դեռ ոչ մէկ դարման չէ տարուած և չտարուիր միանգամ ընդ միշտ վերջ տալու այդ հարբասահարիչ արարքներուն։

Թզթակցութիւններէն շատերը այնպիսի յուզիչ և սրտաշարժ ոճով գրուած են, այնպէս որոշ և յստակ կերպով մատնանիշ կ'ընեն ոճրագործ հերոսները, գործուած ոճիրները և անոնց զոհերը, որ քարտիրման անգամ չդիմանար, իսկ մեղաւորներուն իշխանութիւնը կարծես ոչ կը զգացուի և ոչ կը ազդուի։ Թզթակցութիւններն մէկ մասն ալ ուրիշ ձեւ չգործադրելու համար։ Ինչ, մինչ այժմ ալ ժուլիր չիմացանք, ո՞ւր մնաց միտքերնիս։

Ամէն օր կը գանգատինք մէկ կողմէ թէ Հայաստանէն Պոլիս կը թափին կամ արտասահման կը գաղթեն Հայերու ստուար խմբեր։ Բայց ինչ ընեն խեղճերը, երբ տակաւին կատարեալ ապահովութիւն չեն տեսած։ Առով չեմ արդարացներ Հայաստանէ գաղթումը որ և է Հայու, սակայն չեմ ալ կրնար դառն իրականութեան կապարի ծանրութիւնը անտես ընել և ծրշմարտութիւնը չխոսուանիլ։

Արդ, քանի որ ապահովութիւնն ու հանդարտութիւնը իրենց բարեկամութեամբ կը փայլին տակաւին գաւառներու հայաբնակ մասերուն մէջ, ինչ պէտք է ընել, եթէ տխուր նկարագրութիւնները կարդալ և անտարբեր նստիլ։ Անխղճութիւն և վայրագութիւն կ'ըլլար այդպիսի բնթացք մը։ Այլ պէտք է անմիջապէս հոգ տանիլ որ վերջ մը տրուի այդ տխուր կացութեանը, որուն համար կարելի է որ ազգա. և բաղմակրկնակ դիմումներ ընեն կառավարութեան մօտ։

1. Ազգ. Պատրիարքարանը թէ՛ Տեղապահ Սրբազանի բազմիներով և թէ Խառն ժողովոյ կողմէն յատուկ պատգամաւորներով և բերանացի բողոքներով։

2. Հայ Մամուլն կողմէ դիմում Օսմ. Միութեան և Յառաջդիմութեան Քոմիթէին և Դաշնակցական Քոմիթէին մօտ։

3. Օսմ. սահմանադրական Ակումբը մասնաւոր պատգամաւորութեամբ։

4. Լրագրագետներու միութիւնը յատուկ ներկայացուցիչներով։

5. Հայ. Օսմ. Միութիւնը նոյնպէս պատգամաւորներով։

6. Ուրիշ այլ և այլ անուն տակ կազմուած ակումբներ կամ միութիւններ իրենց կարեւոր անդամներով։

7. Ի տարին տասնց ամենքը միասին հաւաքական պատգամաւորութեամբ, պէտք եղած ատեն ալ ժողովրդէն ստուար մաս մը միասով ստանալով և շարժելով մինչ օրինաւորութեան սահմանի մէջ։

8. Այս բողոքները, դիմումները և թախանձանքները այնքան անդամ կրկնել և օրէ օր այնքան ատակայնել որ վերջապէս կառավարութիւնը ստիպուի անկեղծաբար աղդու և կարուկ հրամաններ տալ զեղծ պաշտօնեաները պատշտանի ընելու, դատի տակ առնելու և հարատեւարիչ հրատապներով ստերակալելով կա՛մ բանտարկելու և կամ աքսորելու։

Բայց կարծում թէ կառավարութեան համար դժուար պիտի ըլլայ իր հրամանները գործադրել տալ գաւառներու մէջ։ Ամէնէն դարշելի տեսակէն զեղծ պաշտօնեան ինչպէս և ամենավայրագ աւազակ Քուրդ հրոսակաց կեղր. կառավարութեան կամ տեղական իշխանութեան հեռագրական փոքրագոյն հրամանին անդամ կը փութայ հնազանդիլ անմիջապէս, եթէ համոզուած ըլլայ թէ հրամանը անկեղծ է և ոչ թէ խաբկանքի ցոյց, ինչպէս էին հին rեժիմի տասն տրուած հրամանները։ Հետեւաբար այս երկու ամսուան մէջ չատնց արդէն մոքրուած էր Հայաստան զեղծ ու անիրաւ պաշտօնեաներէ և քանդիչ ու աւերիչ հրոսակներէ, եթէ այդպիսի հրամաններ տրուած ըլլային ամէն կողմ անիդնդապան. մինչեւ իսկ Տէրսիմի ապատամտները ու Միլլի Աշիրեթին նախկին պետ Իպրահիմ չպիտի յանդգնէին այնչափ առաջ երթալ, եթէ հանդուցուած ըլլային թէ վերնոք զսպելու համար արուած տաքի հրամանները Անկեղծ էին։

Ահա թէ երբ կը լուծուի Հայաստանի Հայոց ապահովութեան կենսական խնդիրը և ինչպէս։

Մ. ՆԱԼԹԱՆԵԱՆ

ԽՕՍՈՒՐԴՈՒՔ

Իրրեւ բնանիթոխ, երկու գաւառ թէպէ միջեւ մարկ ըլլուելիք մարաւկա մը ձեզի այսօր, իմ բարիգեան յիշատակելիս։

Պզտիկ գրատ մըն է այս որ զուրկ պիտի ըլլար որ և է չահեկանութիւն ունենալ, գոնէ ձեզի համար, եթէ չի ծառայէր անդամ մը ևս հաստատելու սա ընդունուած ճշմարտութիւնը թէ՝ լեռները իրարու չեն հանդիպիր բայց մարդիկ այո։

Հաղիւ ամիս մը անցած էր այն օրէն ի վեր որ սաք գրած էի այդ լոյս-քաղաքին տարեալին վրայ։

Բազդը անանկ բերած էր որ վարձեմ կառնորդուած սենեակ մը տան մը մէջ՝ որուն շատ մը առաւելութիւններուն քով մանկամարդ տիրուհի մը ունենալը ամենէն նուազ գործիս գալիք պարագան չէր։

Թանքէնի պատերազմին մէջ էշտանամակ գացող ենթասպայի մը այրին էր Տիկին Քէշմանթին Տիւրէ։

Կամաց կամաց, պուտիկ պուտիկ մտերմութիւն մը հաստատուած էր անոր և իմ մէջս, մտերմութիւն մը որ ընտանեկան կեանքին պատրաստը կուսար ինծի։

Վարձած սենեակիս մէջ գտած էի գրաւարանաձեւութեան սանձ դնող confort մը, անընդունակ մաքրութիւն, գանգատի տեղի չի տուող ապասարկութիւն մը, նոր գտուած կարասիներ, առատօրէն լոյս, մաքուր օդ et le reste։

Տանտիրուհիս իր կողմէն որ և է ջանք, որ և է հաճոյակատարութիւն և. որ և է խնամք չէր զլանար կարելի եղածին չափ հանելի ընծայելու համար իր տանը մէջ անցուցած օրերս։

Եթէ բանի թէ ազատ էր՝ քիչ մը չափազանցած կ'ըլլամ. բայց բարիգեան ատնակ սիրտութիւն մը ունար որ մասնցնել կուտայ մարդուս՝ գեղեցկութեան անհրաժեշտութիւնը կնոջ մը քով։

Թէեւ ոչ հարուստ, բայց օրիորդ Սէսիլ Սարէլի պէս հաղուելի գիտէր և իր Gainsborough գլխարկը դնելու եղանակին մէջ անանկ վէս բան մը կար որ պարզապէս թրթռ դասու պատկանող կնոջ կերպարանք մը կուտար իրին։

Vergiss mein nicht՝ գոյնի վրայ աչքիս ունէր, թաղուտիի ձեւերեր, մանկական տուփիներ և անանկ նուրբ ու ազնիւ անուշիկ գեղեցիկներ որ գինքը Watteauի հովուհիներուն կը նմանցնէին։

Անանկ կնիկներ չատ կան Բարիզ, բայց անանկ ատատիրոյ հիներու սակայ չի հանդիպիր մարդ։

Եւ այս ամենուն վրայ բաւական մեկուսացած գերութիւն մը, խիստ հանելի խուսակցիկ, distinguée չարժուձեւ և bon enfant բնաւորութիւն մը։

Բան մը չէր մերժեր ինծի պարմանաւոր կանգ առնել գիտցի պատշաճութեան սահմանագիծը։

Որքան ատեն որ իր մօտը կեցայ, աքսնչելի բարեկամուհի մը եղաւ ան ինծի և չատ օգտակար խրատատու մը իմ բարիկան կեանքի անփորձութեան մէջ։

—Այս կիրակի ձեզի հետ գեղ մը երթանք, կ'ուզէ՞ք, առաջարկեցի օր մը իրեն։

—Եթէ ընկերութիւնս կնոյ հանելի ըլլայ ձեզի, ինչու չէ։

Եւ որոշեցինք առջեւնուս կիրակին Սէն Բիտ երթալ, Սէնի վրայ ճանճերու պէս երթեւեկող պզտիկ շոգեկառք։

Ապասած կիրակինս՝ թէեւ քիչ մը ուշ բայց վերջապէս եկաւ։

Կէս օրի նախաճաշէն ետմիջապէս ետքը ճամբայ ելանք։

Տեսարանը էրիկ կնկան տեղ կրնար դնել զմեզ, այնքան պարկեշտ, այնքան չափուած վերաբերում մը ունեցանք իրարու հանդէպ ճամբուն երկայնքը։

Սէն Բիտ հասնելուս պէս Pavillon Bleuի terrasseին վրայ բան մը տունք և ժամ մը հանդիստ ետքը գացինք տեսնելու ջուրերը, les grandes eaux։

Բոյր եղաւ պէս թեւ թեւի մտած, մէյ մըն ալ մենք զմեզ parcին մէջ գտանք։

Ան ինչ ազատ տեղ է։

Հիանալի կատնորդութիւն գետինը, հարսի պէս մաքուր ծառեր և տերեւներու մէջ թռչուններուն ճռուղումը։

Բանաստեղծական անկիւն մը որ դիտելէ չես կշտանար։

Հոս հոն ծառերու տակ միջնադարդ դասակարգին պատկանող ընտանիքներ իրենց կիրակին անցընելու եկած են։

Զարհուրանքը ծառերու տակ ընկղմած կամ լրագիր կը կարդան և կամ հուսի գիսա մը կը կրծեն. ազաքը մարդագնացին վրայ կը վազվզուն և երեսուարդները չարուբ-չուփուբ կը պոչնուին։

Բարիզի կնանքն է այս։ Պահ մը մեկուսացած գանք մենք զմեզ հասատմարմին ծառի մը կռնդին ետեւ։

Լսի արդէն թէ տեղը չատ բանասեղծական էր, այս պարագան մէջ կը բերեմ նորէն արդարացնելու համար մարմանը որ վրան եկաւ չբթներս դպցնելու Բէլմանթիի չբթունքներուն։

Ընկերիս ոճիր մը չէր, մանաւանդ Բարիզի պէս տեղի մը համար։

Մտածելս, որոշելս և գործադրելս մէկ եղաւ։

Ասանկ պարագաներու մէջ անանկը պարզապէս յիմարութիւն պիտի ըլլար։

Այդ վայրենական գինովութենէն դեռ չմեռած, ծառին ետեւէն ձայն մը կուգայ։

—Ամո՛ւշ ըլլայ, ամո՛ւշ ըլլայ...

Եւ այս բառերը արտասանուած էին մաքուր հայերէնով մը։

Ցանկարծակի չարժումով մը կը դառնամ ետեւս և ո՞վ կ'ուզէք որ տեսնեմ գեղինը նստած։

Դէպ ի տեսեմ, je vous donne en cent, je vous donne en mille։

Մկրտիչ Մէզզուրեանը, իր տատատապարի մօրաքրոջ։

Սմբոնէս քիչ մնաց գետնին տակը պիտի անցնէի։

—Իմացած էի ինչ ըլլալդ, հիմայ ալ աչքովս տեսայ, կը յաւելու պատուական ուսուցչապետը՝ հայրագորով չեչտ մը դնելով ձայնին մէջ։

Պատասխանելու ժամանակ չի ձգելով ինծի, թեւէս կը քաշէ կ'ուտէ կը տանի Բէլմանթիին։

Սէն Բիտ և Մկրտիչ Մէզզուրեան...

Խմբոր Բէյի վէպերուն մէջ մինակ տասնի բաներ կ'ըլլան։

Լեռները չեն հանդիպիր բայց մարդերը... Ամէն պարագայի մէջ Սէն Բիտն հաչուի մէջ չէի դրած։

Հաղիւ թնդինքնուս եկած, ընկերուհիս կը հարցնէ.

—Ո՞վ է այդ ծերուկը, կ'ազաչեմ։

—Առ մարդը տեսար, կ'ըսեմ, c'est un homme qui a élevé deux générations de jeunes filles.

—Quel satyre!

Ինչ համով կ'ըլլան սա Բարիզուհիները...

Գ. Ա.Լ.ՓԵԼԳ

ԱՆՑԱԾ ԺՈՂՈՎԸ

(ԵՊԻՖԱՆԱԲԹԻ ՕՐ)

Այսօրուան գումարուելիք նոր ընտրած Երիտթուրքներու ժողովը տաքի կուտայ իսկոյն երկուշաբթի օրուան խառն գումարի մասին։

Ամէնէն աւելի է որ ամէն դատարանդերու մէջ խուլորէն կը կրկնուի թէ Բարլամէնթի օրերը կը մօտենան, արդէնները չարժման մէջ են, ու մենք դեռ ոչ մէկ բանի կը ձեռնարկենք այդ մասին։

Այդ օրերուն, Դաշնակցական քանի մը ընկերներ, լրիի ենթիկ քով քովի գալով ուրիշ քանի մը բարեկամներու հետ, կ'ուրչին հրապարկ կարգ մը ծանօթ ազգայիններ,— վաճառական, պաշտօնեայ, իրաւաբան, մամուլի ներկայացուցիչներ, Կաթոլիկ և Բողոքական հայ հասարակութեան մէջ ծանօթ անձնաւորութիւններ — խորհրդակցելու թէ ի՞նչ եղանակաւ կամ պայմաններով Հայերս մասնակցելու ենք Բարլամէնթի հայ անդամներու ընտրութեանը։ Հաւաքումը տեղի ունեցաւ Գաբրիէլ Ղեռանեանի տրամադրած մէկ սրահին մէջ։

Մարդիկ ակցութեան առաջին բոպէները այնքան չափաւոր էին որ կարծես թէ մոմի մէջ կը խարխափէինք ամէնքս ալ։ իրաքանչիւր ոք ջանք կ'ընէր, ամէն մարդ. թոյլ բարեսիրութիւն մը կար, ձայներ, խօսքեր, ուշադրութիւն, բայց անոգաս. կարիկ մը լոյսը կը պակսէր մեզի տալ մը ցոյց տալու։ Ֆրանսիոյի առաջիներէն մէկուն ոճիր մը կամ կասկիներու մոգական լապտերով հրաշալիքներու ցուցանդակի մը կը հրաւիրէ իր համազգիներուն հետ թնդանոթներն ալ, կ'ուզեն լապտերին դլուխը, կը սկսի ճռճռալ. բոլոր աչքերը լապտերին կը յառին, ուրեմն մը չեն տեսներ, վասն զի լապտերին մէջ լոյս դրուած չէր։ Ձիշդ այդպէս էր մեզի համար. ճառերուն և ճրճռոցներուն մէջ լոյս չէր դրուեր։

Եթէ հարկ ըլլար խնդրանք մը ընել ազերբայջանցոյ ուսյուսոյթով մեր իրաւարան, ճարտարան բիմարաստներուն, այն օրը միտերանն պիտի խնդրէինք.

—Քիչ մը լոյս, Աստուա սիրուն ըլլայ։

Մեր հոդեկան այդ արտադրութեանը մէջ վրայ հասաւ Զոնրաս։ Սրտին մէջ երեւցած թէ ոչ, լրտնիկի չունչ մը տուին, և ահա (որովհետեւ իրը արդէն գրուած էր այդ հարցում) հասկացաց թէ ի՞նչ ուղղութիւն և միջոցներ պէտք է բանեցնենք մեր հասարական բնաւորութիւնները յաջողցնելու համար։ Բարձրերնիս գիւրացաւ, ա՛լ հասատատ հոգի վրայ էինք, ցանկը պատրաստեցինք, քննարկութիւններ ըրինք, ու հետեւեալ օրը լաւագոյն աշխատանքի տրդինք մը ցոյց տուինք օրաթերթերու հրապարակին վրայ։ Ընտրելիները

"ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(20)

ԺԱ.

ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

—Բայց Սամակը մերն է, սիրելի մայր, նու օտար չէ, որ այդքան խստապահանջ լլլեն քեզմանից...

—Դու դարձեալ Սամակի մասին ես խօսում,—ընդհատեց մայրը վրդովուելով։—Սամակի մասին ո՞վ է մտածում...

—Հա՛, մոռացայ... Զիկ և Կարէն զօրապետները...

—Այո՛, Զիկ և Կարէն զօրապետները։ Դիտե՞ս, Սամուէլ, ո՞վքեր են դրանք, ո՞րքան մեծ ազդեցութիւն ունեն Շապուհի արքունիքում։

Այդ անունները յաճախ կրկնուելով, Որմիզդուխտը միամտութեամբ խօսակցութեան մէջ մտաւ.

—Նրանք իմ հօր յետին ծառաներն են, եթէ այստեղ դալու լլլեն, համարձակութիւն չի պիտի ունենան իմ մօտ նստելու։

—Ձշմարիտ է, սիրելի Որմիզդուխտ,—ասաց Սամուէլը, մի առանձին հանակրաթեամբ նայելով գեղեցիկ կնոջ երեսին,—բայց երբ պարսից արքունիքի յետին ծառաները մեզ մօտ են գալիս, մենք ոչ միայն նրանց ամենաարժէք բաղմոցն ենք ցոյց տալիս, այլ մեր գլխի վրայ ենք նստացնում...

Այդ խօսքերը չը վիրաւորեցին Որմիզդուխտին, այլ վիրաւորեցին Սամուէլի մօրը։ Նա մի խոժոռ հայացք ձգեց նախ որդու վրայ և ապա Որմիզդուխտի վրայ։

—Դու չես արդարացնում, Սամուէլ, իմ դանդաղը մեր սպասաւորների կոպտութեան մասին,—ասաց նա խռովուած ձայնով,—այս առաւօտ չորսին դուրս եմ արել։ Երեւակայիր մի այդպիսի հասարակ բան, մեծ դժուարութեամբ ես կարողացայ որսալ տալ մի սոխակ, մի առ մի պատուիրեցի, թէ վանդակը որտեղից պէտք է կախ տալ և ինչով պէտք է կերակրել։ Բայց ի՞նչ։ Այս առաւօտ մրտնում եմ դաշլիճը, գտնում եմ խեղճ թռչունն իւր վանդակի մէջ սպանուած։ Բանից դուրս է գալիս որ վանդակը ժուլիր չիմացանք, ո՛ւր մնաց միտքերնիս։

Ամէն օր կը գանգատինք մէկ կողմէ թէ Հայաստանէն Պոլիս կը թափին կամ արտասահման կը գաղթեն Հայերու ստուար խմբեր։ Բայց ինչ ընեն խեղճերը, երբ տակաւին կատարեալ ապահովութիւն չեն տեսած։ Առով չեմ արդարացներ Հայաստանէ գաղթումը որ և է Հայու, սակայն չեմ ալ կրնար դառն իրականութեան կապարի ծանրութիւնը անտես ընել և ծրշմարտութիւնը չխոսուանիլ։

Արդ, քանի որ ապահովութիւնն ու հանդարտութիւնը իրենց բարեկամութեամբը կը փայլին տակաւին գաւառներու հայաբնակ մասերուն մէջ, ինչ պէտք է ընել, եթէ տխուր նկարագրութիւնները կարդալ և անտարբեր նստիլ։ Անխղճութիւն և վայրագութիւն կ'ըլլար այդպիսի բնթացք մը։ Այլ պէտք է անմիջապէս հոգ տանիլ որ վերջ մը տրուի այդ տխուր կացութեանը, որուն համար կարելի է որ ազդա. և բաղմակրկնակ դիմումներ ընեն կառավարութեան մօտ։

1. Ազգ. Պատրիարքարանը թէ՛ Տեղապահ Սրբազանի բազմիներով և թէ Խառն ժողովոյ կողմէն յատուկ պատգամաւորներով և բերանացի բողոքներով։

2. Հայ Մամուլն կողմէ դիմում Օսմ. Միութեան և Յառաջդիմութեան Քոմիթէին և Դաշնակցական Քոմիթէին մօտ։

3. Օսմ. սահմանադրական Ակումբը մասնաւոր պատգամաւորութեամբ։

4. Լրագրագետներու միութիւնը յատուկ ներկայացուցիչներով։

5. Հայ. Օսմ. Միութիւնը նոյնպէս պատգամաւորներով։

6. Ուրիշ այլ և այլ անուն տակ կազմուած ակումբներ կամ միութիւններ իրենց կարեւոր անդամներով։

7. Ի տարին տասնց ամենքը միասին հաւաքական պատգամաւորութեամբ, պէտք եղած ատեն ալ ժողովրդէն ստուար մաս մը միասով ստանալով և շարժելով մինչ օրինաւորութեան սահմանի մէջ։

8. Այս բողոքները, դիմումները և թախանձանքները այնքան անդամ կրկնել և օրէ օր այնքան ատակայնել որ վերջապէս կառավարութիւնը ստիպուի անկեղծաբար աղդու և կարուկ հրամաններ տալ զեղծ պաշտօնեաները պատշտանի ընելու, դատի տակ առնելու և հարատեւարիչ հրատապներով ստերակալելով կա՛մ բանտարկելու և կամ աքսորելու։

Բայց կարծում թէ կառավարութեան համար դժուար պիտի ըլլայ իր հրամանները գործադրել տալ գաւառներու մէջ։ Ամէնէն դարշելի տեսակէն զեղծ պաշտօնեան ինչպէս և ամենավայրագ աւազակ Քուրդ հրոսակաց կեղր. կառավարութեան կամ տեղական իշխանութեան հեռագրական փոքրագոյն հրամանին անդամ կը փութայ հնազանդիլ անմիջապէս, եթէ համոզուած ըլլայ թէ հրամանը անկեղծ է և ոչ թէ խաբկանքի ցոյց, ինչպէս էին հին rեժիմի տասն տրուած հրամանները։ Հետեւաբար այս երկու ամսուան մէջ չատնց արդէն մոքրուած էր Հայաստան զեղծ ու անիրաւ պաշտօնեաներէ և քանդիչ ու աւերիչ հրոսակներէ, եթէ այդպիսի հրամաններ տրուած ըլլային ամէն կողմ անիդնդապան. մինչեւ իսկ Տէրսիմի ապատամտները ու Միլլի Աշիրեթին նախկին պետ Իպրահիմ չպիտի յանդգնէին այնչափ առաջ երթալ, եթէ հանդուցուած ըլլային թէ վերնոք զսպելու համար արուած տաքի հրամանները Անկեղծ էին։

Ահա թէ երբ կը լուծուի Հայաստանի Հայոց ապահովութեան կենսական խնդիրը և ինչպէս։

Մ. ՆԱԼԹԱՆԵԱՆ

ԽՕՍՈՒՐԴՈՒՔ

Իրրեւ բնանիթոխ, երկու գաւառ թէպէ միջեւ մարկ ըլլուելիք մարաւկա մը ձեզի այսօր, իմ բարիգեան յիշատակելիս։

Պզտիկ գրատ մըն է այս որ զուրկ պիտի ըլլար որ և է չահեկանութիւն ունենալ, գոնէ ձեզի համար, եթէ չի ծառայէր անդամ մը ևս հաստատելու սա ընդունուած ճշմարտութիւնը թէ՝ լեռները իրարու չեն հանդիպիր բայց մարդիկ այո։

Հաղիւ ամիս մը անցած էր այն օրէն ի վեր որ սաք գրած էի այդ լոյս-քաղաքին տարեալին վրայ։

Բազդը անանկ բերած էր որ վարձեմ կառնորդուած սենեակ մը տան մը մէջ՝ որուն շատ մը առաւելութիւններուն քով մանկամարդ տիրուհի մը ունենալը ամենէն նուազ գործիս գալիք պարագան չէր։

Թանքէնի պատերազմին մէջ էշտանամակ գացող ենթասպայի մը այրին էր Տիկին Քէշմանթին Տիւրէ։

Կամաց կամաց, պուտիկ պուտիկ մտերմութիւն մը հաստատուած էր անոր և իմ մէջս, մտերմութիւն մը որ ընտանեկան կեանքին պատրաստը կուսար ինծի։

Վարձած սենեակիս մէջ գտած էի գրաւարանաձեւութեան սանձ դնող confort մը, անընդունակ մաքրութիւն, գանգատի տեղի չի տուող ապասարկութիւն մը, նոր գտուած կարասիներ, առատօրէն լոյս, մաքուր օդ et le reste։

Տանտիրուհիս իր կողմէն որ և է ջանք, որ և է հաճոյակատարութիւն և. որ և է խնամք չէր զլանար կարելի եղածին չափ հանելի ընծայելու համար իր տանը մէջ անցուցած օրերս։

Եթէ բանի թէ ազատ էր՝ քիչ մը չափազանցած կ'ըլլամ. բայց բարիգեան ատնակ սիրտութիւն մը ունար որ մասնցնել կուտայ մարդուս՝ գեղեցկութեան անհրաժեշտութիւնը կնոջ մը քով։

Թէեւ ոչ հարուստ, բայց օրիորդ Սէսիլ Սարէլի պէս հաղուելի գիտէր և իր Gainsborough գլխարկը դնելու եղանակին մէջ անանկ վէս բան մը կար որ պարզապէս թրթռ դասու պատկանող կնկան կերպարանք մը կուտար իրին։

Vergiss mein nicht՝ գոյնի վրայ աչքիս ունէր, թաղուտիի ձեւերեր, մանկական տուփիներ և անանկ նուրբ ու ազնիւ անուշիկ գեղեցիկներ որ գինքը Watteauի հովուհիներուն կը նմանցնէին։

Անանկ կնիկներ չատ կան Բարիզ, բայց անանկ ատատիրոյ հիներու սակայ չի հանդիպիր մարդ։

Եւ այս ամենուն վրայ բաւական մեկուսացած գերութիւն մը, խիստ հանելի խուսակցիկ, distinguée չարժուձեւ և bon enfant բնաւորութիւն մը։

Բան մը չէր մերժեր ինծի պարմանաւոր կանգ առնել գիտցի պատշաճութեան սահմանագիծը։

Որքան ատեն որ իր մօտը կեցայ, աքսնչելի բարեկամուհի մը եղաւ ան ինծի և չատ օգտակար խրատատու մը իմ բարիգեան կեանքի անփորձութեան մէջ։

—Այս կիրակի ձեզի հետ գեղ մը երթանք, կ'ուզէ՞ք, առաջարկեցի օր մը իրեն։

—Եթէ ընկերութիւնս կնոյ հանելի ըլլայ ձեզի, ինչու չէ։

Եւ որոշեցինք առջեւնուս կիրակին Սէն Բիտ երթալ, Սէնի վրայ ճանճերու պէս երթեւեկող պզտիկ շոգեկառք։

Ապասած կիրակինս՝ թէեւ քիչ մը ուշ բայց վերջապէս եկաւ։

Կէս օրի նախաճաշէն ետմիջապէս ետքը ճամբայ ելանք։

Տեսարանը էրիկ կնկան տեղ կրնար դնել զմեզ, այնքան պարկեշտ, այնքան չափուած վերաբերում մը ունեցանք իրարու հանդէպ ճամբուն երկայնքը։

Սէն Բիտ հասնելուս պէս Pavillon Bleuի terrasseին վրայ բան մը տունք և ժամ մը հանդիստ ետքը գացինք տեսնելու ջուրերը, les grandes eaux։

Բոյր եղաւ պէս թեւ թեւի մտած, մէյ մըն ալ մենք զմեզ parcին մէջ գտանք։

Ան ինչ ազատ տեղ է։

Հիանալի կատնորդութիւն գետինը, հարսի պէս մաքուր ծառեր և տերեւներու մէջ թռչուններուն ճռուղումը։

Բանաստեղծական անկիւն մը որ դիտելէ չես կշտանար։

Հոս հոն ծառերու տակ միջնադարդ դասակարգին պատկանող ընտանիքներ իրենց կիրակին անցընելու եկած են։

Զարհուրանքը ծառերու տակ ընկղմած կամ լրագիր կը կարդան և կամ հուսի գիսա մը կը կրծեն. ազաքը մարդագնացին վրայ կը վազվզուն և երեսուարդները չարուբ-չուփուբ կը պոչնուին։

Բարիզի կնանքն է այս։ Պահ մը մեկուսացած գանք մենք զմեզ հասատմարմին ծառի մը կռնդին ետեւ։

Լսի արդէն թէ տեղը չատ բանասեղծական էր, այս պարագան մէջ կը բերեմ նորէն արդարացնելու համար մարմանը որ վրան եկաւ չբթներս դպցնելու Բէլմանթիի չբթունքներուն։

Ընկերիս ոճիր մը չէր, մանաւանդ Բարիզի պէս տեղի մը համար։

Մտածելս, որոշելս և գործադրելս մէկ եղաւ։

Ասանկ պարագաներու մէջ անանկը պարզապէս յիմարութիւն պիտի ըլլար։

Այդ վայրենական գինովութենէն դեռ չմեռած, ծառին ետեւէն ձայն մը կուգայ։

—Ամո՛ւշ ըլլայ, ամո՛ւշ ըլլայ...

Եւ այս բառերը արտասանուած էին մաքուր հայերէնով մը։

Ցանկարծակի չարժումով մը կը դառնամ ետեւս և ո՞վ կ'ուզէք որ տեսնեմ գեղինը նստած։

Դէպ ի տեսեմ, je vous donne en cent, je vous donne en mille։

Մկրտիչ Մէզզուրեանը, իր տատատապարի մօրաքրոջ։

Սմբոնէս քիչ մնաց գետնին տակը պիտի անցնէի։

—Իմացած էի ինչ ըլլալդ, հիմայ ալ աչքովս տեսայ, կը յաւելու պատուական ուսուցչապետը՝ հայրագորով չեչտ մը դնելով ձայնին մէջ։

Պատասխանելու ժամանակ չի ձգելով ինծի, թեւէս կը քաշէ կ'ուտէ կը տանի Բէլմանթիին։

Սէն Բիտ և Մկրտիչ Մէզզուրեան...

Խմբոր Բէյի վէպերուն մէջ մինակ տասնի բաներ կ'ըլլան։

Լեռները չեն հանդիպիր բայց մարդերը... Ամէն պարագայի մէջ Սէն Բիտն հաչուի մէջ չէի դրած։

Հաղիւ թնդինքնուս եկած, ընկերուհիս կը հարցնէ.

—Ո՞վ է այդ ծերուկը, կ'ազաչեմ։

—Առ մարդը տեսար, կ'ըսեմ, c'est un homme qui a élevé deux générations de jeunes filles.

—Quel satyre!

Ինչ համով կ'ըլլան սա Բարիզուհիները...

Գ. Ա.Լ.ՓԵԼԳ

ԱՆՑԱԾ ԺՈՂՈՎԸ

(ԵՊԻՖԱՆԱԲԹԻ ՕՐ)

Այսօրուան գումարուելիք նոր ընտրած Երիտթուրքներու ժողովը տաքի կուտայ իսկոյն երկուշաբթի օրուան խառն գումարի մասին։

Ամէնէն աւելի է որ ամէն դատարանդերու մէջ խուլորէն կը կրկնուի թէ Բարլամէնթի օրերը կը մօտենան, արդէնները չարժման մէջ են, ու մենք դեռ ոչ մէկ բանի կը ձեռնարկենք այդ մասին։

Այդ օրերուն, Դաշնակցական քանի մը ընկերներ, լրիի ենթիկ քով քովի գալով ուրիշ քանի մը բարեկամներու հետ, կ'ուրչին հրապարկ կարգ մը ծանօթ ազգայիններ,— վաճառական, պաշտօնեայ, իրաւաբան, մամուլի ներկայացուցիչներ, Կաթոլիկ և Բողոքական հայ հասարակութեան մէջ ծանօթ անձնաւորութիւններ — խորհրդակցելու թէ ի՞նչ եղանակաւ կամ պայմաններով Հայերս մասնակցելու ենք Բարլամէնթի հայ անդամներու ընտրութեանը։ Հաւաքումը տեղի ունեցաւ Գաբրիէլ Ղեռանեանի տրամադրած մէկ սրահին մէջ։

Մարդիկ ակցութեան առաջին բոպէները այնքան չափաւոր էին որ կարծես թէ մոմի մէջ կը խարխափէինք ամէնքս ալ։ իրաքանչիւր ոք ջանք կ'ընէր, ամէն մարդ. թոյլ բարեսիրութիւն մը կար, ձայներ, խօսքեր, ուշադրութիւն, բայց անոգաս. կարիկ մը լոյսը կը պակսէր մեզի տալ մը ցոյց տալու։ Ֆրանսիոյի առաջիներէն մէկուն ոճիր մը կամ կասկիներու մոգական լապտերով հրաշալիքներու ցուցանդակի մը կը հրաւիրէ իր հայրենակիցներուն հետ թնդանոթներն ալ, կ'ուզեն լապտերին դլուխը, կը սկսի ճռճռալ. բոլոր աչքերը լապտերին կը յառին, ուրեմն մը չեն տեսներ, վասն զի լապտերին մէջ լոյս դրուած չէր։ Ձիշդ այդպէս էր մեզի համար. ճառերուն և ճրճռոցներուն մէջ լոյս չէր դրուեր։

Եթէ հարկ ըլլար խնդրանք մը ընել ազերբայջանցոյ ուսյուսոյթով մեր իրաւաբան, ճարտարան բիմարաստներուն, այն օրը միտերանն պիտի խնդրէինք.

—Քիչ մը լոյս, Աստուա սիրուն ըլլայ։

Մեր հոդեկան այդ արտադրութեանը մէջ վրայ հասաւ Զոնրաս։ Սրտին մէջ երեւցած թէ ոչ, լրտնիկի չունչ մը տուին, և ահա (որովհետեւ իրը արդէն գրուած էր այդ հարցում) հասկացաց թէ ի՞նչ ուղղութիւն և միջոցներ պէտք է բանեցնենք մեր հասարական բնաւորութիւնները յաջողցնելու համար։ Բարձրերնիս գիւրացաւ, ա՛լ հասատատ հոգի վրայ էինք, ցանկը պատրաստեցինք, քննարկութիւններ

ներու վրայ միացած էինք, և սակայն ո՛չ մէկ ժողովական պնդած էր թէ մեր բնարական գործը վերջնական կամ վճռական էր Հայ Ազգին կողմէ։ Միայն թէ, համեմատաբար, ամէնէն լաւ բնաբանութիւնները բրած էինք։

Առիթ յառաջ եկաւ վրդով մը, յանկարծական խլրատում մը հանդարտիկ, խոզաղ, լճացեալ դատակարգերու մէջ, մեր ընարութեան դէմ — բնաբեկիներ մէջտեղը հանուեցան, դատուեցանք, վճռեցանք լսուեցան։

Առանց հեռանալու եղաւ Տեղապահ Սրբազանին ձեռք առած միջոցներով կազմուած Ցանձնախումբը որ պարտուութիւն յանձն առած էր մէկիկ ծրագիր մը, որ պիտի առաջարկուի բնարելի երեսփոխաններուն։

Ու տա էր մէջտեղը դրուած՝ Ցանձնախումբին հետ երկուշաբթի օրուան վարուելիք ժողովքին մէջ։ Տեղապահ Սրբազանը մէջտեղն է, սեղանին գլուխը. իր աջ կողմը նստած է Ատրանկիւլեան Հիւսէինեան կուսակցութեան կողմէ, Ձախ կողմը, իբրեւ Առանձնաժողովին, նստած է Տօքթ. Տաղաւարեան։ Ինչպէս կ'երեւի, Ձեւականութեան կողմէ ամէն բան նախատեսուած, ու այդպէս տարաբղական եղանակաւ մը բացուած էր ժողովը։

Գլխաւոր կէտը որ պէտք էր լուծել, սա է թէ քանի որ սակէ առաջ գումարումներ տեղի ունեցան, ընտրելիներ դրուեցան մէջտեղը, և գումարումները կարաւ յաջողեցին, բնականօրէն, վարը միւս օր, տարբեր չրջանակներ, դանազան գումարումներ պիտի գային եղած խորհրդակցութիւնները, բնարական գործերը ստանալու։ Ի՞նչ ընել։

Տեղապահ Սրբազանին նախագահութիւնն և Ցանձնաժողովին անունն ոգի մեծ հաւատագիներ չէին։ Եւ որպէս զի խնդրոյն յառաջը հարթուէր, Դաշնակցականն ընկեր մը, Պ. Ամիունի «առաջէն» յայտարարեց Ցանձնաժողովին գոյութիւնը։ Եւ որովհետեւ հարցը կրօնական չէր, Տեղապահ Սրբազանին պատասխանն գոհացուցիչ ալ հարկաւոր չէր, կամ ըստ Պ. Ամիունիի ինքնատիպ բացատրութեանը. «Մենք յանձն չենք առներ վեղարի տակ գնել քաղաքական հարցերը»։ Պ. Շահրիկեան, իբրեւ լրացուցիչ, բան թէ իւրաքանչիւր ժողովական սերով յանձն պիտի առնէր փութալ Դուրեան Սրբազանի անպաչտն անունովը ստորագրուած կոչին, ընդունելով զինքն, այդ պարագային մէջ, իբրեւ օսմանեան քաղաքացի մը որ մեր ամէնքիս պէս իր հաւատար իրաւունքը ունի քաղաքական հարցերու մէջ։

Մինչեւ հոս՝ ալ ջնջուած էր Ցանձնաժողովի դոյութիւնը և Տեղապահ Սրբազանն ալ, մերկացած իր պաշտօնական սիրազուէն, կը մնար լոկ Եղիշէ Դուրեանը, օսմանեան սիրելի քաղաքացի մը, մեր ամենքիս հետ միւնոյն հաւատարութեան ու իրաւունքին վրայ։ Պէտք է մնանդամ ընդ միւս ըմբռնել որ Եղիշէ Դուրեանը յաւէտ իր տիպարներէն վեր առելի բան մը-ուն։

Ժողովականներուն մէջ լաւ գիւռ մը բրած էր թէ որպէս զի ժողովին խորհրդակցութիւններն ու եզրակացութիւնները գործնական արդիւնք մը յանգին, խօսք և վճիռ Հայ Ազգին կողմէ եկած ըլլալու է։ Եւ ոմ է որ ընարուած երեսփոխաններէ առելի իրաւունք և հեղինակութիւն պիտի ունենար։ Զոհրապ իր հաւատութիւնը կուտայ գլուխի չարժումներով, Բասմաջեան բարձրաձայն կը կրկնէ իր «Այո՛ն, մեծ թիւ մը, ժողովականներուն մէջ, իրաւացի կը գտնէ այդ դիտողութիւնը։

Վառմշապուհ էֆէնտի կ'ուզէ լսել ամբողջ ժողովականները մէ միայն քաղաքացի տեսնել, քիչ մըն ալ ծռելով Տեղապահի տիրոջոնին կողմը։

Ուրիշ մը, Հոռոմլեան էֆէնտի, նոյն գծին վրայ, կը փնտռէ Երեսփոխաններու դոյութիւնը քանի որ տակաւին պատասխանատու վարչացումը հռչակուած չէր։

Առիթ եղաւ է որ սկսան Պարոն Շահրիկեանի փիլիպական հաստատութիւնը, որուն մը ուժով։ Ինչ որ ժողովուրդին չի բերեր, իրաւաբար գոյութիւն և վաւերականութիւն չունի՝ ամենազորական իրաւունքներու մէջ։ Ուստի բոլոր տարերաց փաստաբանութիւններ, բոլոր իրաւական առարկութիւններ՝ անդէպ բացատրութիւններ, անոգուտ, անչահ կրկնութիւններ էին, ուրիշ ոչինչ։

Պրն. Շահրիկեանի «Ժողովուրդ» բառէն խրատներ տեսնուած էին և ահա, այս անգամ, արիւնոտ առէն բուն թաթով մը մէջտեղը դրաւ ինքզինքը, պարզ, անպարուակ, թէ երեսփոխանութիւնը ո՛չ միայն պարտաւոր է ժողովուրդի կամքին ենթարկուիլ, այլ թէ այսուհետեւ իրեւ ժողովուրդ, ոտիզոզարար պիտի պահանջենք որ երեսփոխան մը ընէ իր ընտրող ժողովուրդին կամքը, ապա թէ ո՛չ...»։

Երբ չփոթը կուգար միտքերու մէջ, այն ատենն է որ Զոհրապ կը կանգնէր, կը հառաջէր բոլոր թեր ու դէմ խօսուածքները, և զանոնք իրարու մօտեցնելով զանազանութիւնները կը դնէր անոնց մէջ ու իր վճիռ միտքովը կը մաքրէր խօսքերուն մթնոլորտը։

Մինչեւ հոս՝ ա՛յ Ցանձնացած էր Երեսփոխաններու ժողովքին օրինաւորութիւնը ու իրաւաւորութիւնը յանուն հայ ժողովուրդին գործելու ընարական հարցին մէջ։ Եւ առաջարկուեցաւ որ Դուրեան Սրբազան, ոչ իբրեւ Տեղապահ, այլ իբրեւ քաղաքացի, հրաւիրէ ժողովականները չարուիլ Սեպտեմբեր բոլորտիքը և գործելու պատրաստուիլ։

Հազիւ թէ այդ պատրաստութիւնները տեղի կ'ունենային, ժողովականներու ոմանց կողմէն փութաք յայտնուեցաւ որ, այսուհետեւ, համերաշխութեան գաղ մեր յեղափոխական կուսակցութիւնները, վասն զի չատ գէշ կը հնչեն, ըստ ուեցաւ, այլեւ այլ անուններ, մանաւանդ միւնոյն ատենն տակ քանի մը յեղափոխական կուսակցութիւններ։

Պ. Ամիունի նախագահ յայտարարեց որ ինքզինքը յարգող ոչ մէկ ժողովական թոյլ այդպիսի հարց չընէ, բանով թէ «Դաշնակցութիւնը յանձն չառներ իր մրցակցողները պղտորել»։

Իսկ Պ. Շահրիկեան, այս անգամ ալ առելի ուժաւորուած, կ'ըսէ թէ ինքը ո՛չ մէկ կուսակցութեան գոյութիւն չի ճանչեր. ինչպէս կրնայ զանազանել ընդունիլ քանի որ Բարիզի Բիւնրէի տաեն (7 դեկտեմբեր 1907) ամէն կողմէ միայն ցեխեր չվրաուեցան Դաշնակցութեան երեսին։ Բուսական յառաջ խրատեց նոյն օրուան արիւնը. ինքներմէն դուրս էր ալ այդ նիհար, վախ, ժգոյն մարդը, որ հաստատակ խօսակցութեան մէջ հարկ. թէ լսելի կ'ըլլայ։ Ձիշդը խօսելու համար, բանէ որ, այդ կրակի և թափի բրպէներուն ուր Պ. Շահրիկեանը կը տիրանար ժողովքին, Ամիունի, մի քիչ կրծմրած ու երեսը ձեռքին մէջ, լռելեայն ըսել կ'ուզէր թէ հարկ չէ մեզի համար այդչափ խիստ օրէն յառաջ երթալ։

Ինչ որ ալ ըլլայ, այդ ժողովը միակը եղաւ իր տեսակին մէջ. կարելի է ըսել թէ կապարեայ Թորդրդարանը, մինչեւ այդ օրը, հանդիսաւոր եղած չէր այն տանտարանութիւնից որ ըրին Զոհրապ, Ամիունի, Շահրիկեան, Վառմշապուհ։

Ամիունի կը խօսի կարեւորն ու անհրաժեշտը. և իր գոռ ձայնին հետ, գաղափարի պտոյկունքով մը կը տիրէ ու կը տիրանայ ունկնդիրներուն։ Ու կայ հմայք մը որ իրմէն կ'ելնէ իրեւ գերազանցորէն տոնիւ մարդէ մը որ ցած տեղուանք երբեք գեգերած չէ։ Արձիւ թեւեր ունի և տրծիւ մագիներ։ Շահրիկեան, անգամ մը որ սկսած է իր ժողովրդական ճառը, դիւրութեամբ կանգ չառներ. բարակ և զանուտ մատները սեղմ պիտի երիարին գլուխներու վրայ։ Վա՛ղ եթէ ընդդիմախօսի դերին մէջ թատերթեամբ ես։ Հանդէպ ելլելու չափ պիտի ճգմանուիս իր բառերուն, իր վառուելուն, իր ցասմունքներուն տակ։ Պէտք է զգուշանաս չզրգռել, ապա թէ ոչ երկամէ ոտքերու վրայ գինքը ցցուած կը տեսնես ճակատ ճակատի. քիչ մը կասպտ աչքերը վրդ սեւեռած, ձայնը սրուած, չեչուռած, ու այդ փոքրիկ մարդը բոլորովին այլակերպուիլն մը մէջ։

Վառմշապուհ լաւ խօսող է սահնաբակ, իրաւաբանական հայեցքները՝ լսելիկ. հոս է իր թռիչքին սապարելը. տակէ դուրս չելլեր, ու այն տատիանն որ վերջապէս թռիչքը կոտրած իրաւաբանութեան պատերուն դէմ, կրկնութեան մէջ կ'իյնայ։ Այնու ամենայնիւ, օպտակար խօսող։

Գարով Զոհրապի, աքսանելի ժողովատէր մը եաթր, որ կրնայ հրաշալիօրէն ճշգնել բարդը գլող ատարին պէս, բոլոր տարերութիւնները կ'առնէ մատներու տակ և կարտեղով զանոնք, իրարու հետեւվար կը թափէ փայտի բեկորներու պէս։ Ատկէ եաքն է որ իրարու հետեւ կուգան իր անակնկալները, որոնցմով անգամին հասնելը մը կը չմնայ ու կ'ասնէ կը տանի իր եսեւէն։

Կարծեմ թէ ա՛ռ է քաղաքական ատենաբանութեան լուն գործը։ Վառմշապուհ կը փաստաբանէ, կը լսես զինքը, կը համոզուիս։ Զոհրապ կ'բնէ տատնք ատենը. ու յանկարծ բոլոր ուժերուդ տիրացած, կամքդ ալ, միտքդ ալ կը յափշտակէ իր եսեւէն։

ՀՐԱՆԴ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՅՈՅՑԵՐ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՈՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆՑ ԱՌՋԵՒ

ԱՆԳԼԻԱ ՉԻ ՀԱԽԱՆԻՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՈՍՆԱ-ՀԷՐՍԷՔԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աւստրիոյ-Հունգարիոյ պաշտօնաթերթը պիտի հրատարակէ Թրանց Եղէգի կայսեր ինքնագիր նամակները՝ ուղղուած արտաքին գործոց նախարար Պոռոն Լէքենթալի, նախարար Պոռոն Պուրիանի և Աւստրիոյ ու Հունգարիոյ նախարարապետներուն։ Կայսրը, Պոռոն Էքէնթալի ուղղուած նամակին մէջ, կ'ըսէ.

«Այդրդուելի կերպով համոզուած ըլլալով որ մոռորական ու քաղաքական այն բարձր նպատակները որոնցմով Աւստրիա-Հունգարիա ընդունեց Պոսնա և Հերսէքի գրաւումը և վարչութիւնը, և թէ ծանր զոհողութիւններով ձեռք բերուած յաջողութիւնները, անոնց պէտքերուն համապատասխանող սահմանադրական հաստատութիւններով միայն կրնան ապահովուիլ, և որուն անհրաժեշտ պայմանն է երկու երկիրներուն մէջ յատակ ու ոչ-երկդիմի կացութիւն մը առաջ բերել, ուստի իմ վիճակաւոր իրաւունքներս կը տարածեմ Պոսնայի և Հերսէքի վրայ։ Միեւնոյն ատեն Տանս յաջողութեան կարգը այդ երկիրներուն համար ալ դրծադրելի կ'ընեմ։ Յայտնելու համար այն խաղաղասէր մտադրութիւնները որոնցմով տուի այս անհրաժեշտ որոշումը, միանգամայն կը հրամայեմ որ բանակի զինուորները հեռանան Եէնիբազարի գաւառէն։»

Պոռոն Պուրիանի ուղղուած ինքնագիր նամակը կը յանձնարարէ անոր հրատարակել Պոսնայի և Հերսէքի ժողովրդեան ուղղուած յայտարարութիւնը. նաև վիճակին հաստատուն կամքը կը յայտնէ թէ Պոսնայի ու Հերսէքի բնակիչներն ալ ամբողջովին վայելեն քաղաքային իրաւունքները, անհատական ու կրօնական ազատութիւնը, բարքերու և սովորութեանց յարգանքը ու ապահովութիւնը, բնակութեան իրաւունքը և մամուլի ազատութիւնը, որոնք արդէն երաշխաւորուած են գոյութիւն ունեցող օրէնքներով. նաև ուղղութեան ազատութիւն և դասակներու գաղտնապահութիւնը, որ արդէն խոսիւ կը պահպանուի։ Նամակը նաև կը յարէ թէ ձեռնհաս դատարանի իրաւասութիւնը, ազերազրի և ընկերակցութեան իրաւունքը ենթարկուի բոլորովին օրինական պաշտպանութեան մը տակ։ Նամակը նաև կ'ըսէ, — «Համոզուած ըլլալով որ օրինական հաստատութեանց հիմնուիլը անհրաժեշտ կ'ընծայեն ժողովրդեան մտաւոր վիճակը և ազգու պահպանումը քաղաքային ճանչցուած և օրինաւորապէս ճանչցուելիք իրաւունքներու, կը հրամայեմ որ երկրին վարչական գործերուն համար պատշաճ գործակցութեան մը մասին ժողովրդեան պէտքերը գոհացուցին գաւառային ներկայացուցիչներու ժողովի մը հաստատութեամբ՝ ժողովուրդներու կրօնական ու ընկերական պայմանները յարգելու պայմանով։ Կազմուելիք այդ ժողովը, այս վերջնոյ չափերուն հիման վրայ, պէտք է կարկի եղանդին չափ՝ պատկերը ըլլայ երկրին ազգային, կրօնական ու քաղաքական պայմաններուն։ Հետեւաբար բարձրաթիռն անձեր և քաղաքներու և գիւղային համայնքներու այն ընակիչները ուրանք իրենց համար զերք մը չընած են իրենց դատարակութեամբը ու հարցաքննութեամբը, պէտք է ներկայացուին մտաւոր չրջանակներու մէջ։ Ընտրողները պէտք է քուէ տան իւրաքանչիւր չրջանակին մէջ և կրօնական հաստատութիւնները ընտրեն, այս վերջնոյ ներդաշնակութիւնը պաշտպանել ոչ միայն գիտութեանց դէմ, այլ նաև ապահովելու իւրաքանչիւրի ներկայացուցիչներուն համամասնական թիւը։ Պոսնայի ու Հերսէքի գաւառային Երեսփ. ժողովը, առանց վնասելու միւնոյն ատեն հաստատուելիք լուսն իսկ գաւառային ժողովներուն, պիտի զբաղի Պոսնայի ու Հերսէքի օրէնսդրական, վարչական ու դատական խնդիրներով։ Նոր ձեւք բերուած երկիրներու ժողովրդեան մասին հաստատիք մը տալու իմ լուրջ ջանքերու համար՝ իր իրաւունքները պաշտպանելու և երկրին գործերը գոհացուցիչ կերպով կարգադրելու մասին, կը հրամայեմ չուտով ներկայացնել վերոգրեալ սկզբունքներու համաձայն պատրաստուելիք ծրագիրները, որպէս զի նոր սահմանադրութիւնը կարելի եղանդին չափ չուտով գործադրուի։»

—Պոսնայի և Հերսէքի ժողովրդեան ուղղուած յայտարարութիւնը ի մէջ այլոց կ'ըսէ.

«Երբ զինուորները երկրին մէջ եկան, երեսուն տարի առաջ, ապահովութիւնն որուեցաւ ժողովրդեան թէ իրեւ բարեկամ եկած են՝ իրենց նիստերուան ցանկը գտնելու համար կամքով։ Այս խոստումը գործադրուեցաւ։ Կառավարութիւնը ջանաց երկիրը առաջնորդելու զէպի ուելի երջանիկ ապագայ մը։ Ապահովութիւնը և բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցան։ Վաճառականութիւնը կը զարգանայ և երկրագործութիւնը կը յառաջդիմէ։ Առաջին պարտականութիւնն է չարունակել այս ճամբուն մէջ։ Ուստի վեհապետը որոշած է իր վտահութեան մէջ նոր տպագրեալ տալ ժողովրդեան սահմանադրական հաստատութեանց հիմնուելիքը, որուն անհրաժեշտ պայմանն է օրինական կացութիւն մը առաջ բերել երկու երկիրներուն մէջ, յատակ և ոչ-երկդիմի կացութիւն մը։ Այս պատճառով և յիշելով հին ժամանակին Հունգարիոյ գահուն վրայ գտնուող վեհապետներուն և այս երկիրներուն միջև եղած կապերը, վեհապետը իր վեհապետական իրաւունքներ և իր գերդաստանին յաջորդութեան կարգը կը տարածէ Պոսնայի ու Հերսէքի վրայ։ Իրաց նոր վիճակը երաշխաւորութիւն մը պիտի ըլլայ բարեկեցութեան և թարգաւառման։ Իւրաքանչիւր անհատի ազատութիւնը և ամբողջութեան բարեկեցութիւնը պիտի կազմեն կառավարութեան նպատակները։»

Աւստրիոյ ու Հունգարիոյ նախարարապետներուն ուղղուած նամակները կը հրամայեն այդ խնդրոյն վերաբերեալ ծրագիրները ներկայացնել Աւստրիոյ ու Հունգարիոյ Խորհրդարաններուն։

—Անհրաժեշտ է լրագիրներու այն լուրը թէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ մէկ կամ մէկ քանի զօրաբանակները չարժման մէջ դրուած ըլլան։ Մինչեւ հիմա այդ տեսակ միջոց մը ձեռք առնուած չէ։

—Սոֆիայի Շան տր Մարսի հրատարակին վրայ, երեքշաբթի առաւ, կրօնական տարաբղութիւն մը կատարուեցաւ։ Հրամանատարը յեսոյ զինուորներուն հաղորդեց անկախութեան հռչակման յայտարարութիւնը՝ հրամայելով կարդալ։ Յետոյ զինուորներ տաղանդամ մը կատարեցին. քաղաք վերադառնալու տանն սրահատան բակէն անցնելով եանապատի ալէմունեցին Պուլկարիոյ իշխանութեան և զաւակիները, որոնք պատշաղամը եկած էին։ Ժողովուրդն ալ խանդավառութեամբ ողջունեց զինուորները։

ԲՈՒԼԳԱՐԻԱ.— Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ լատատեսութիւն կը տիրէ թարգեւպուկար վիճակի համար։ Ֆրանսայի նախարարապետը ու արտաքին գործոց նախարարը սեսակցեցան օտար ատրութեանց դեսպաններուն հետ. այդ առթիւ հոմանդամութիւն մը գոյացաւ վճռաժողովի մը գումարման համար, որ Պալքաններու բոլոր խնդիրները պիտի կարգադրէ։

—Թուսիոյ արտաքին գործոց նախարարը երկրորդէն սեսակցեցաւ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարին հետ։ Պ. Իզվոլսքի ուրբաթ օրը Լոնտոն պիտի ուղեւորի։

—Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարը մէկ ժամու չափ տեսակցեցաւ Բարիզի պուլկարական գործակատար Պ. Ադամչիովի հետ։

—Նախարարապետ Պ. Քլէմանսօ երկարօրէն տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիչոնի և Բարիզի անգլիական դեսպանին հետ։ Ատոր հետեւանքով Պ. Բիչոն յայտարարեց թէ Ֆրանսայի ու Անգլիոյ կուսակցութիւնները կատարելապէս համաձայնած են՝ Պուլկարիոյ և Աւստրիոյ-Հունգարիոյ ընթացքին առաջ բերած բոլոր խնդիրներուն համար։

— Սոֆիաները, երէկ, Պէշիքդաշի կողմը ցոյց մը բրին Պուլկարիոյեան դէմ։ Ազօթքներ կարդացին, կը հակառակին Պուլկարիոյ անկախութեան։

* * *

ԱՆԳԼԻՈՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ դեսպան Սըր Ճ. Լօսիթը, Մեծ-Եսարքոսին հետ տեսակցելով, յայտարարեց թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը խստիւ կը պահպանէ Պուլկարիոյ ընթացքը և թէ ամբողջ Եւրոպա իր ազդեցութիւնը պիտի գործէ Պուլկարիոյ վրայ։

—Լոնտոնի օսմ. դեսպան Բիֆաթ փաշա, Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարար Սըր Լատուրտ Կրէյի հետ տեսակցելով, Օսմ. Տէրութեան անունով բողոքեր է Պուլկարիոյ անկախութիւն հռչակելուն դէմ։ Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարը յայտարարեր է թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը պիտի չվաւերացնէ Պուլկարիոյ ընթացքը։ Բիֆաթ փաշա Սըր Լատուրտ Կրէյի այդ յայտարարութիւնը հեռագրով հաղորդեց Բ. Դրան։

—Օսմ. Տէրութեան մասին Անգլիոյ կառավարութեան այս բարեկամական տրամադրութիւնը առջի գիշերը կրկ. Պոլսոյ մէջ խնդացուեցաւ, Պոլսոյ Հունգարիոյ, Բիւլիւք Մուսթաֆա Փաշայի, Ծիսիրի և ուրիշ թաղերու բնակիչներէն բազմաթիւ անձեր, դրօշակներով, գացին Բերա՝ Անգլիոյ դեսպանատուն առջեւ, ուր համակրական ցոյց կատարեցին և շնորհակալութիւն յայտնեցին Անգլիոյ կառավարութեան այն որոշումին համար, որով Պուլկարիոյ անկախութիւնը պիտի չվաւերացնէ։ Սակայն դեսպանը ու դեսպանատան պաշտօնեաները Թարպիոյ սամարանոցը կը գտնուէին, որով Պոլսոյ ժողովուրդին անունով սա անգլիերէն հեռագիրը ուղղուեցաւ դեսպանին.

«Կ. Պոլսոյ ժողովուրդը ծայր տուին ուրախ է Սըր Լատուրտ Կրէյի այն յայտարարութեան համար թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը պիտի չնաւանի սերութեանց մէկին և կամ մէկ քանիին կողմէ կ'տարուելիք բռնարարութի մը՝ մեծ տէրութեանց տարարգրութեամբ ինքնաւած Պերլինի դաշնագրութեան տրամադրութեանց։ Ուստի Կ. Պոլսոյ ժողովուրդը դեսպանատան գալով Ձեր Վսեմութենէն կը խնդրէ որ իր շնորհակալութիւնները մատուցանէ Վ.Կ. Թագաւորին։»

Անգլիոյ դեսպանը իսկոյն պատասխանեց թէ Կ. Պոլսոյ ժողովրդեան այդ զգացումները հեռագրով պիտի հաղորդէ Լատուրտ Թագաւորին։

—Ժողովուրդը ֆրանսական ու խտալական դեսպաններուն առջեւ երթալով հոն ալ համակրական ցոյցեր բրաւ։

— Նոյն գիշերը խլալ, հայ և յոյն բաղմաթիւ անձեր, նուագածուներու խմբերով և դրօշակներով, Անգլիոյ դեսպանատան առջեւ երթալով համակրական ցոյցեր բրին և «Կեցցէ՛ Օսմանցիները, կեցցէ՛ ազատութիւն, կեցցէ՛ Անգլիա» գոչեցին։

Անգլիա առաջարկեր է մեծ տէրութեանց՝ Օսմ. Տէրութեան ու Պուլկարիոյ միջեւ եղած խնդիրը համաձայնութեամբ մը կարգադրել՝ Արեւելեան Բումելիոյ ըստ առաջնոյն Թուրքիոյ առանձնաշնորհեալ մէկ նահանգը մնալով և Պուլկարիոյ անկախութիւնը ընդունելով։

* * *

ԹԷՍԱԼԻՈՅ ՓԱՇԱՅԻ

ՕԱՍՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Իզմայիլ խմբագիրներէն մէկը, առջի իրիկունը, արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիգ փաշայի հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ՝ Պոսնա-Հերսէքի մասին Աւստրիոյ դեսպանին կողմէ տրուած ծանուցագրին վրայ։ Թէվֆիգ փաշա սա յայտարարութիւնը բրաւ.

«Աւստրիոյ կառավարութեան կողմէ Պոսնա-Հերսէքը իր երկրին կցելու պարագան հակառակ է Պերլինի դաշնագրութեան տրամադրութեան։ Հետեւաբար Աւստրիոյ և մեր միջեւ ծագած անհամաձայնութեան համար բողոքելոնք՝ իբրեւ հանմանման Պուլկարիոյ ընթացքին, որով ոնկախութիւնն հռչակումը հակառակ գործոց միեւնոյն դաշնագրութեան։ Պերլինի դաշնագրութիւնը տարարգրող տէրութեանց առաջարկեցինք որ այդ խնդիրը կարգադրելու համար իրենց պատուիրակներէն վեհաժողով մը գումարեն։ Մեր իրաւունքները պաշտպանելու համար, բուն քաղաքականութեան մը հետեւելէ առելի, քաղաքական հաստատուած իրաւունքներու յենլով, ուսաջարկեցինք վեհաժողով մը գումարել, ինչպէս, այսօր, ուելի համապատասխան է մեր ազգային չահերուն։ Պուլկարիոյ գալով, այդ խնդիրը հարկ է երկու տեսակէտներով նկատողութեան առնել, վասն զի պուլկար իշխանապետութիւնը էապէս անկախութիւն կը վայելէր վարչականապէս։ Օսմ. Տէրութեան կողմէ սահմանագրութիւն հրատարակելուն վրայ, սահմանափակութիւն հռչակելու մասին լուրջ պատճառ մը չկար։ Կէչովի միջադէպին պատճառը այն նշանակութիւնը չունի թէ մեր Տէրութիւնը Պուլկարիոյ նկարքին դարձերուն միջամտած ըլլայ։ Ատկէ զատ Պուլկարիա չատ լաւ գիտէր թէ մինչ 35-40 տարուան առաջուան վիճակին վերադառնալով Դանուբի մէջ նահանգ մը կազմակերպելու պիտի չնեռարկեինք։ Սակայն Պուլկարիա այդ խնդրոյն մէջ բուն իսկ Պուլկարիան ու Արեւելեան Բումելին երբու խառնեց, մինչդեռ այդ երկուքին նկատմամբ տեսակէտները պէտք է իրարմէ տարբեր ըլլան։ Տարօրինակ բան մըն է որ Պուլկարիա, Պերլինի դաշնագրութիւնը տարարգրող տէրութեանց և ոչ մէկին հաւանութիւնը առանալով, անկախութիւն կը հռչակէ։ Մենք չատ չրջահայեաց ու զգուշաւոր քաղաքականութեան մը կը հետեւինք։ պէտք է միշտ չրջանցեալ ու հոմբերով ըլլանք։ Այդէն Անգլիա, Ֆրանսա ու Ռուսիա գոհունակութեամբ չեն նայիր Պուլկարիոյ ինքնաճան ընթացքին։ Վատառ եղէք որ վհեմաժողովին մէջ այդ երկու խնդիրները բարւոք կերպով պիտի կարգադրուին։ Պատերազմի խնդրոյն գալով, այդ մասին կարելի չէ գուշակութիւն բրնել. մենք պատերազմի կողմնակից չենք. բայց եթէ Պուլկարիա պատերազմ հրատարակէ, խնդիրը կը փոխուի. անչուշտ մեր ազգային չահերը և բացարձակ իրաւունքները պիտի պաշտպանենք։ Սա կէտը պէտք է լաւ գիտնալ թէ տէրութեան կողմէ ձեռք առնուած գիւանագիտական միջոցները չատ կանոնաւոր են. զրգռուելու և բուռն միջոցներու հարկ չենք տեսներ։ Բոլոր Օսմանցիներուն պարտականութիւնն է հանդարտ ու չափաւոր ըլլալ և արդիւնքին սպասել, վասն զի մեր երկիրը յառաջդիմութեան և ամբողջութեան բարենորոգման կարօտ է։»

* * *

ՊՈՍՆԱ-ՀԷՐՍԷՔ

Պերլինի դաշնագրութեան 25րդ յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կառավարութիւնը Պոսնա-Հերսէքը գրաւած և Եէնիբազարի մէջ ալ զինուոր դրած է։ Այդ մասին Օսմ. Տէրութեան և Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կառավարութեան միջեւ 1879 ապրիլ 21ին տասը յօդուածէ բաղկացած պայմանագրութիւն մը կնքուած է, զոր ստորագրած են Կ. Պոլսոյ նոյն ատենի աւստրիական դեսպան Զիչի կոմսը, արտաքին գործոց նախարար Ալէքսանտր Գարաթեոդորի փաշա և կրթական նախարար Միւնիֆ փաշա։

Աւստրիոյ դեսպան Բալլավիչինի մարքիզը, առջի օրը, Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Եսարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարին հետ և ծանուցագիր մը յանձնեց, ուր ըսուած է թէ Օսմ. Տէրութեան կողմէ Սահմանագրութիւն հռչակուելուն հանդէպ, այլ եւս պէտք չէ մնացած Եէնիբազարի գաւառին զինուորական գրաւմանը, որով որոշուած է հոն գտնուած աւստրիական զինուորները եւս տանել և նոյն գաւառը ամբողջովին վերադարձնել Օսմ. Տէրութեան։ Ծանուցագիրը, Պոսնա-Հերսէքի մասին խօսելով, կ'ըսէ թէ Աւստրիոյ տէրութիւնը, Օսմ. Տէրութեան մասին ունեցած բարեկամական զգացումներով յիշելով, ժամանակին Պոսնա-Հերսէք իր վարչութեանը տակ առած և հանրային անդորրութիւնը պահպանած է. նաև Օսմ. Տէրութիւնը չնարկադրուելով հոն զինուոր պահել, ուրիշ տեղերով կրցած է զլաղիլ, որով Աւստրիա այդ կերպով ծառայութիւն մը մատուցած է Օսմ. Տէրութեան։ Ծանուցագիրը կը յարէ թէ Պոսնա-Հերսէք այն ատենէն ի վեր նիզակեան ու բարոյական ամէն յառաջդիմութիւններ վայելած ըլլալով, Աւստրիա, նոյն տեղին վարչութեանը համար, պայմանագրութեան տրամադրութիւններէն ինքզինքը չեղոքացնելով, ձեռք առած է գործելու ազատութիւնը։ Աւստրիոյ կառավարութիւնը, այդ որոշման վրայ, հրաման տուած է եէնիբազարի զինուորական հրամանատարներուն, նոյն տեղի զինուորները եւս քաշելու համար։

Աւստրիոյ դեսպանին այս ծանուցագրին վրայ, առջի իրիկունը, Մեծ-Եսարքոսին նախագահութեամբ խորհրդակցութիւն կատարեցին արտաքին, ներքին, ռազմական ու հանրօգուտ չինութեանց և անատոներու, հանքերու և երկրագործութեան նախարարները։ Որոշուեցաւ բողոքել Աւստրիոյ այդ որոշումին դէմ։ Բողոքագիրը, երէկ, Կ. Պոլսոյ դեսպանին միջոցաւ հաղորդուեցաւ Աւստրիոյ կառավարութեան։

* * *

ԱԻՍՏՐԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆԻՆ

ՕԱՍՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թանինի խմբագիրներէն մէկը տեսակցեցաւ Աւստրիոյ դեսպանին հետ, Մեծ-Եսարքոսին հետ ունեցած տեսակցութիւնէն եաքը։ Դեսպանը յայտարարեց թէ Պոսնա-Հերսէքի մէջ սահմանադրութիւն հրատարակելու մասին պահանջումներ եղած ըլլալով, Աւստրիա հարկ տեսած է կացութիւնը քննել, սահմանադրութիւն տալու համար։ Աւստրիա թէեւ կ'ուզէ սահմանադրութիւն տալ, սակայն Պոսնա-Հերսէքի պայմանագրական կացութիւնը ու դիրքը տարբերութիւն չեն, որով հարկ եղած է դրապէս գոյութիւն ունեցող վիճակ մը հաստատելով ու կանոնաւորելով։ Սահմանադրիչը հարցուց թէ Օսմ. Կառավարութիւնը պիտի վաւերացնէ այդ գործողութիւնը։ Դեսպանը պատասխանեց թէ Աւստրիա պիտի վաւերացնէ կցման այդ գործողութիւնը։ Դեսպանը մոռացաւ թէ վերջերս տեսակցութեան մը հետեւանքով Օսմ. Տէրութեան հաստատուած դեսպանատան հրամանատարը, ընդհակառակը վաւերացումը Օսմ. Տէրութեան չանէրուն համապատասխան է, մանաւանդ թէ եէնիբազար գտնուող զինուորները եւս կ'առնուին։ Խմբագիրը բաւ թէ Պուլկարիոյ անկախութեան և Աւստրիոյ այդ ընթացքին միջև ուրիշ մը չունի։ Ինչպէս Անգլիա, Ֆրանսա ու Ռուսիա գոհունակութեամբ չեն նայիր Պուլկարիոյ ինքնաճան ընթացքին։ Վատառ եղէք որ վհեմաժողովին մէջ այդ երկու խնդիրները բարւոք կերպով պիտի կարգադրուին։ Պատերազմի խնդրոյն գալով, այդ մասին կարելի չէ գուշակութիւն բրնել. մենք պատերազմի կողմնակից չենք. բայց եթէ Պուլկարիա պատերազմ հրատարակէ, խնդիրը կը փոխուի. անչուշտ մեր ազգային չահերը և բացարձակ իրաւունքները պիտի պաշտպանենք։ Սա կէտը պէտք է լաւ գիտնալ թէ տէրութեան կողմէ ձեռք առնուած դիւանագիտական միջոցները չատ կանոնաւոր են. զրգռուելու և բուռն միջոցներու հարկ չենք տեսներ։ Բոլոր Օսմանցիներուն պարտականութիւնն է հանդարտ ու չափաւոր ըլլալ և արդիւնքին սպասել, վասն զի մեր երկիրը յառաջդիմութեան և ամբողջութեան բարենորոգման կարօտ է։»

* * *

ՊՈՍՆԱ-ՀԷՐՍԷՔԻ ԴԵՍՊԱՆԻՆ

ՕԱՍՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թանինի խմբագիրներէն մէկը տեսակցեցաւ Աւստրիոյ դեսպանին հետ, Մեծ-Եսարքոսին հետ ունեցած տեսակցութենէն եաքը։ Դեսպան

Պուլկար զինուորականները կ'ըսեն թէ պատերազմի պատրաստութեան համար տակաւին հրաման ստացած չեն։

—Ֆէրտինանտ իշխանը Սոֆիա կը սպասուի։ Մեծամեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին զայն ընդունելու համար։ Անոր կողմ փայլուն կերպով զարդարուած է։ Ընդհանուր ոգեւորութիւն մը կը տիրէ։

—Կայս. կառավարութիւնը Ծանոյց Բուլգէրի երկաթուղիի Ընկերութեան 300 վագոն պատրաստել, երբ պէտք ըլլայ զինուորական փոխադրութիւններ կատարելու համար։

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օսմ. կառավարութիւնը իմանալով որ Թուսիա զենուոր կը ղրկէ Անատոլի զանազան կէտերը, Բեկերպաուրկի օսմ. դեսպանին միջոցաւ տեղեկութիւն ուզեց։ Թուս կառավարութիւնը պատասխանեց թէ Ճաքոնի պատերազմին առնն նոյն տեղերէն առնուած զինուորներն են որ կը վերադարձուին, որով Օսմ. Տէրութեան համար մտահոգ ըլլալու բան մը չկայ։

—Բուլգէրի Պապա Էսկի ու Գարաքալիլ գաւառակներուն մէջ կատարուած երկրորդ կարգի ընտրողներու ընտրութիւնը Դրրդքիլիսէի կառավարչին կողմէ առանց օրէնական պատճառի ջնջուեր է։ Նոյն գաւառին Ցունաց մետրապոլիտին պաշտօնին հանդամանքը նկատողութեան չէ առնուեր, որով ժողովուրդը մէկ քանի հոգի իրրեւ փոխանորդ ղրկեր է լսողելու համար, սակայն ատոնք քանասիներ են։ Ասոր վրայ ժողովուրդը կառավարական պաշտօնատարներն առելու համախմբուեր է, անոնց արձակումը խնդրելով։ Զինուորները և Օսմ. Քոմիթէին անդամները բանի ցուցեր են զսմանք. ժողովուրդն չատերը քանասիներ ու նախատուեր են։

—Մեծ-Եղբարքոյր, հնագիր մը ուղղելով Այտընի կուսակալին, ցաւ յայտնեց Սղամպուլ չոգենաւին արկածին համար. յանձնարարեց զոհերուն ընտանիքներէն կարօտ եղողներուն հարկ եղած օգնութիւնը ընծայել, չոգենաւային երթևեկութիւնները կանոնաւորել և արկածին պատճառներուն նկատմամբ տեղեկութիւն հաղորդել։

—Անցեալ գիշեր Էյուպի մէջ տասն սենեակ զինք պարպուեցաւ։ Ժողովուրդը կարծելով որ բանջարեղէնի պարէտները գտնուող Պուլկարները ցոյց կ'ընեն, սկսաւ նոյն կողմը գիմել, բայց ոստիկանները յայտարարեցին թէ այդ զէնքերը ժողովրդեան կողմէ արձակուած են լուսնը խաւարած կարծելով։

—Աբեւտրական և հանր. շինութիւնոց նախարարի օգնական Խուլուսի պէյ Իզմիր գնաց՝ չոգենաւային արկածին նկատմամբ քննութիւն կատարելու։

—Միլլի Աչիրէթին պիտ Իպրահիմի մեռած ըլլալը ստուգուեցաւ, վասն զի մարմինը թաղուած տեղէն հանուելով ցոյց տուեցաւ զայն ճանչցողներուն, որոնք յայտարարեցին թէ Իպրահիմի մարմինն է։

—Թաթիէի մզկիթին մէջ Քէօր Ալի անուն մարդ մը Սամսանաղրութեան դէմ խօսած ըլլալով, ձերբակալուեցաւ։

—Բ. Դրան հիւպատոսական գործոց դիւանին նախորդ օրէն Թէվֆիգ պէյ, որ գրամներ իւրացուցած ըլլալուն համար վեց տարուան բերդարգելութեան դատապարտուած է, Հոոդոս պիտի ղրկուի՝ իր պատիժը քաշելու։

—Իզմիր, խօսելով Անատոլի զանազան կողմերէն Հայերու մասին եղած հաբրստահարութիւնները ծանուցանող հեռագիրներուն վրայ, կը պահանջէ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել այդ ցաւալի վիճակին վերջ մը տալու համար. նաև Քիւրտերու Բոմիդէին ուղղութիւնը կը հրաւիրէ, որպէս զի Անատոլի Քիւրտերուն պէտք եղած յորդորը կարդան, այդ յոռի արարքներուն առաջքը առնեն և ճշմարտութիւնը հասկցնեն անոնց։

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԻԶՄԻՐԻ ԱԳԼԷՏԻՆ

«ԱՐՋԱԳԱՆԴ»ԻՆ

Երբ ուրբաթ գիշեր՝ չաթի օրուան Առնազանցը կը տարուէր, անդին, ծովուն ալիքներէն դուրս կը հանուէին նաև դեռուրիշ եօթը դիակներ։ Կ'ըսուի թէ 100 հոգիի դիակ անցայտ է այսօր։ Ապահովաբար վաղը միւս օր ալիքները ծովեզերք պիտի բերեն այդ դիակները։

Սուզակները յայտարարած են թէ այլ եւս կարելի չէ իրենց միջոցաւ դիակ գտնել։ Ամենք ընկղմեալ չոգենաւը աչքէ անցուցեր են լաւ մը և կրցեր են հանել ինչ որ դիտենք արդէն։

Ազատեալները հետզհետէ սթափուած՝ իրենց վկայութիւնները կուտան։ Ամենայմէ մին՝ Տիմիթրի Միսթաքիտի նկարագրէլէ վերջ իր քաջածները ծովուն մէջ և այն անհաւատալի սեւաթանը որուն մէջէն կը չարչարուէին բոլոր ուղեւորները, կ'ըսէ թէ երկու չոգենաւերն ալ յանցանք ունին։

Եթէ Սրամպուլի նաւապետը անկարող էր, և չկրցաւ առաջքը առնել որու համար պատասխանատու կը նկատուի, Քեսսեճեռէի նաւապետն ալ յանցաւոր է որ այնքան ատենուան մէջ չուզեց իր ընթացքը կասեցնել, և տեսնելով վտանգը, նորէն յառաջացաւ։ Այս իսկ էր պատճառը որ մէկ քանի նաւավարներ նոյն իսկ ըէվոլվէր պարպեցին դէպի այդ չոգենաւը։

*** Հայ-Հառմէական Մարիա անուն կին մը աղէտին լուրը լսելուն յանկարծամահ եղաւ։ Խեղճ կինը վատահ էր թէ ծանօթներ ունէր «Սթանպուլ»ի մէջ։

*** Համիտիէ չոգենաւային ընկերութեան բոլոր նաւապետներուն կողմէ Խամիլ գարտան կը պատասխանէ Քեսսեճեռէի նաւապետին բաղքին, և դատապարտելի կը գտնէ զայն։ Երկար բարակ չենք ուզեր հրատարակել ատիկա, նկատելով որ երբ դատավարութիւնը տեղի ունենայ, այն ատեն ընդարձակ կերպով պիտի գրենք արդէն։

*** Տեղական թուրք թերթերը Անկեկ, Խըզմէք, ինչպէս նաև ֆրանսական թերթերը անպարագան կը գտնեն ամբոխին ընթացքը նաւամատոյցները հրիկիզումներուն մէջ, — ընդունելով հանդերձ այդ չոգենաւային ընկերութեան բոլոր թերութիւնները— ընկերութեան նիւթական վնաս հասցուցած ըլլալու տեսակէտով, բան որում, կ'ըսեն, այդ կերպով ոչ թէ միայն պատուաւոր կերպով վերէմ լուծուած չըլլար, այլ և գժուարութիւն կը պատճառուի տոնը, տուգանք տալու պարագային։

*** Ի նշան ազգ, բոլոր չոգենաւերն ու նաւերը կէս դրօշ պարզած կը մնան։ Թատրոնները գադրեցուցած են իրենց ներկայացումները։

*** Արկածեալ աղքատ ընտանիքներուն օգնութեան հասնելու համար հանգանակիչ մասնախումբ մը կազմուեցաւ, որուն անդամ է նաև Աւետիքեան էֆ.։

*** Այն ընտանիքները որոնք զիակներ ունին ծովուն մէջ, քաղաքապետութեան դիմած և խնդրած են որ ամէն ջանք ի գործ դրուի զտնոնք եւս ազատելու համար։

Այս առթիւ կը լսենք որ Մ. Կիպիլ, մարդասիրաբար պիտի ատանէ չոգենաւը ծովէն հանելու գործը։ Միջոցներ ձեռք առնուած ըլլալով արդէն, կը յուսացուի որ չոգենաւը այսօր ազատուի։

*** Շիրքէթը Սրամպուլի համար 2500 ոսկի տուգանք կը պահանջէ։

Միւս կողմէ Թայրիէի ընկերութիւնն ալ Քեսճիֆիրէն համար 200 ոսկի կը պահանջէ։

*** Ա. Ղեկավաթ Բէյ՝ որ հիւանդանոցն էր, այժմ ձերբակալուած է։

*** Շաբաթ օրուան ազատուած դիակներուն մէջ կան Թէնէքիտի ֆէրմանէին մէջ կասկածաւոր Բանայօթ Ալէքսիսի և Մանիսացի Սօթիրի Հաճի Անքօրայի դիակները։

*** Ազատութեան զիւցազն Էնվէր պէյ որ խիստ զգածուած է արկածէն, և որ հաճեցաւ իր ներկայութեամբ պատուել ազատեալներուն ցնծատակը, արկածեալ ընտանիքներէն ազատեալներուն մէկ ցանկը խնդրած էր։ Կը լսենք թէ Առաջնորդական Տեղապահ Յակոբ Աշուռ Սրբազանի կողմէ, այդ ցանկը, պաշտօնապէս պիտի հաղորդուի, պարունակելով հանգուցեալներուն բոլոր ընտանիքներուն անունները հաւասարապէս, սա տեսութեամբ թէ զոհուողները իրօք ազգաս դասակարգին չէին պատկաներ և սակայն իրենց ճակտին քրտինքովը կը պահէին իրենց ընտանիքները որոնք կրծանեցան հիմա մահովը իրենց պետերուն որոնք իրենց հացը կը բերէին ամէն օր։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԹԱՌՆ ԺՈՂՈՎԻ ԵՐԿՈՒՈՒԱՆ ՆԻՍՏ.

Խառն ժողովը գումարուեցաւ երէկ Դալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Տեղապահ Սրբազանին։ Ներկայ էին Տ. Տ. Լեւոնդ Դուրեան և Գրիգորիս Պալագեան Վրդ.ները և Մկրտեան, Սանասարեան ու Ճէպէճեան քահանաները։ Քաղաք. ժողովէն Յարութիւն Ասլանեան, Վասն Սարգիսեան և Մկրտիչ Աւսաեան էֆ.ները։

1. Պատր. Տեղապահ Սրբազանը ծանոյց Միջագիւղի առագրէց Տ. Սահակ Ա. քհնյ. Տէր-Սարգսեանի մահը և թուելով անոր բարեմասնութիւններն և ազգ. զանազան ծառայութիւնները, աղօթք մը արտասանեց ի հանգիստ հոգւոյ հանգուցեալին։ Ժողովը յոտնկայս իր ցաւակցութիւնները յայտնեց։

2. Մուշի Կրօն. և Քաղաք. ժողովները, ինչպէս նաև Մշոյ Ս. Կարապետի Միաբանութիւնը և բազմաթիւ ազգայիններ, գրերով և հեռագրերով կը խնդրէին ժամ առաջ Խարխանեան Տ. Ներսէս Ծ. Վ.ի վերադարձը։ Ժողովը կարդալով նոյն գրերը և հեռագրերը, ինչպէս նաև Առաջիէի մէկ ծանուցագիրը Ն. Գերապատուութեան Պէրաթի ընդդէմ նկատմամբ, անօրինեց կարեւորը։

3. Ժողովը կարդաց Վանէն, Մուշէն և Բաղէշէն հասած զանազան հեռագրերը, որով ժողովրդեան դառնագին հեռագրերը, նկարագրէին և Քիւրտ բռնակալներու եւ բէյերու իրենց քաջած հարստահարութիւնները կը պատմէին։ Ժողովը այս հեռագիրները կարդալէն ետեւ նաև Տեղապահին տեղեկութիւնները՝ իր դիմումներու մասին և յանձնեց Ն. Գերապատուութեան, կրկին անգամ շարունակել իր ձեռնարկները՝ պատկանեալ իշխանութեան մօտ։

ՄԻԱՅԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

«Միացեալ Ընկերութեանց» ներկայացուցիչներու (հիմնադրական) ժողովը կանխաւ զրկուած հրաւիրագիրներու համաձայն, իր նիստը գումարեց Կեդր. Վարժարանի ամիսիատարնին մէջ նախագահութեամբ Մուշեղ եպիսկոպոսի։

Առաջին քաւարկութեամբ կազմուեցաւ դիւանը հետեւեալ անձերով.

Մինաս Չերազ Ա. ատենապետ
Յակոբոս Ճէճիզեան Բ. »
Ռուբէն Սամիկեան Ա. ատենադպիր
Կոմիտաս Կոթոլեան Բ. »

Չերազ էֆէնտի իր ընտրութենէն անմիջապէս ետքը ոտքի ելլելով, նախ շնորհակալութիւն յայտնեց ժողովականներուն՝ իրեն եղած յարգանքի մասին, ու ապա յայտարարեց որ ինքը որոշած է ոչ ի է պաշտօն յանձն չառնել։

Ժողովը սկսեց իր քուէներու արդիւնքին վրայ և որոտագին ծափերով ուզեց հաստատել իր կատարած ընտրութիւնը։

Չերազ էֆէնտի երկրորդ անգամ ոտքի ելլելով ու այս անգամ քիչ մը որոշ պատճառաբանութիւններ մէջ բերելով, յայտարարեց թէ կան ամենեսեան նկատումներ որոց առջեւ պէտք է տեղի տայ ժողովը. զոյգ իր այդ պաշտօնը օգտակար չհամարուիր «Միացեալ»ին։

Այդ պատճառաբանութեան առարկութիւններ եղան ուելի յստակ պատճառաբանութիւններով ու յայտարարուեցաւ որ եթէ քաղաքական նկատումները նկատի պիտի առնուին, ժողովը ունի անդամակիցներ որոնք չատ ուելի օգտակարներ ծանօթ և ուելի յայտնի անձեր են. կարելի է ըսել թէ բոլոր անդամակիցներն ալ դուրս չէին կրնար ըլլալ ինչ ինչ նկատումներէ, որով անբաւական դատուեցաւ Չերազ էֆէնտիի պատճառաբանութիւնները, և որովհետեւ ինքը կը խոստանար իր անդամակցութիւնովը գործակիր ըլլալ «Միացեալ»ի, ուելի լաւ էր հրաւիրող մը ըլլալ իբրեւ ատենապետ քան թէ հրաւիրեալ մը իբրեւ անդամակից։

Իր յանձնառութիւնը ծափահարուեցաւ, և Մուշեղ եպիսկոպոս հրաւիրեց ընտրեալները անցնիլ գլուխը։

Երկրորդ քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ անօրէն խորհուրդը, եօթը հոգիներէ բաղկացեալ որոնք են՝

Արտաշէս Ցնտարգեան
» Հիւրմուզեան
Արամ Գարակէօզեան
» Հայաճեան
Լեւոն Բանիկեան
Յարութիւն Ներկարարեան
Սիմոն Գայսէրեան
ու հետեւեալ անձերը,
Խաչիր Սիմոնեան
Յովսէփ Եուսուֆեան
Վռամշապուհ Մանուկեան

ընտրուեցան անդամ յանձնախումբի որ պաշտօն պիտի ունենայ վերջնական Ընկերութեան նախորդ կանոնագիրը։

Աւուրէվի խմբագրութիւնը շնորհաւորելով այդ կատարուած ընտրութիւնները՝ սա համոզումը ունի թէ «Միացեալ»ը պիտի կատարէ, ուելի լայն պայմաններու մէջ, այն ընդհանուրը գործը, որ մեր երկրին վերածնութեանը մէջ ամէնէն էականն ու անհրաժեշտն է։

ՀԱՅ ԱՂՋԻԿ ՄԸ

ԲՌՆԻ ԿԸ ՏԱՐՈՒԻ ՕՍՏԻԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Թարբերզոն Հայ կին մը՝ Մանուչակ անուն, ասկէ առաջ իր տղկան Նազլըի հետ իսլամական կրօնքը ընդունած էր՝ ստիպումներու վրայ և վերջին անգամ Սամսանադրութեան հաշտուելէն յետոյ վերադարձած էր Մայրենի եկեղեցւոյ գիրկը։ Ցիշեալ կինը ասկոյն Խարբերդէն Սամսուն երթալէ և անկէ ալ Պոլիս գալէ վերջը՝ հոյ երիտասարդի մը հետ, կը յայտարարէ թէ ինքը միշտ իսլամ կը մնայ և հետեւաբար չուզեր այդ հայ երիտասարդին հետ մնալ Դալաթիոյ եկեղեցին, ուր կը մնան բոլոր զաղթականները, և՝ուզէ իր աղջկան Նազլըի հետ առնել քալել մէկ քանի քիւրտերու և Թուրքերու հետ։ Աղջիկը ասկոյն կը զիմադրէ մօրը և մնալ կ'ուզէ եկեղեցին, բայց փոխանակ Դալաթիոյ եկեղեցւոյ արտաքին դուռնէն քաշելով քաշքշելով աղջիկը և մայրը, կը տանին ոստիկանատուն Թուրքերու ընկերակցութեամբ։ Սամսունցի զաղթական հայ երիտասարդը և այս խուժդուժ արարքին ականատես Ցոյն հայրենակից երիտասարդներ, անմիջապէս Դալաթիոյ Խորհրդարանը երթալով կը ներկայանան Խառն Ժողովին և Տեղապահ Սրբազանին՝ անմիջական անօրէնութիւն մը խնդրելով։ Տեղապահ Սրբազանին հրամանաւ բարտպան Պօղոս ազա կը ղրկուի ոստիկանատուն որպէս զի յայտարարէ ոստիկաններուն թէ՝ պէ՛տք է որ անմիջապէ՛ս աղջիկը յանձնուի Ազգ. Պատրիարքարանի քանի որ ան իրրեւ Հայուհի՝ միայ կ'ուզէ Հայ եկեղեցւոյ գիրկը։ Արդ՝ սեղն է հարցնել թէ արդեօք ոստիկանական պաշտօնեաները, որոնք չատ հեղ այս տեսակ պարագաներու մէջ միայն ականատես կ'ըլլան, ինչո՞ւ արդեօք այսքան փութկոտութիւն ցոյց տուին և աղջիկը քաշքշելով տարին ոստիկանատուն՝ առեւանգութիւն մը կատարելու պէս և ան ալ մայրաքաղաքի մը փողոցներուն մէջ։ Ոստիկանական Նախարարին ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս իրողութեան վրայ։

ԻԶՄԻՐԻ ՆԱՒԱԲԵԿԵԱՆՆԵՐԸ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԻԶՄԻՐ

Այս առտու տեղւոյս Ս. Սահակեան եկեղեցւոյն մէջ հանդիսաւոր Պատարագ մատուցուեցաւ վերջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ խեղճ ու ողբացեալ նաւաբեկեալներուն համար, նախագահութեամբ Առաջն. Տեղապահ Տ. Յակոբ Աշուռ եպիսկ.ի։ Պատարագիչն էր տեղւոյս Ս. Սահակեան եկեղեցւոյ լուսարարապետ Տ. Լեւոնդ քհնյ. Մաղիկեան. դպրաց դասը՝ առաջնորդութեամբ դպրապետ Սարգիս էֆ. Թորոսեանի, չատ սրտառուչ կերպով երգեց թէ Պատարագի և թէ հոգեհանգստեան արարողութիւնները։ Այս տխուր առթիւ Ս. Սահակեան եկեղեցին ամբողջովին լուսազարդուած էր և երկսեռ թուոն բազմութիւն ներկայ էր։

21 Սեպտեմբեր

ԱԶԳԱՆՈՒՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ՝ Սամսանադրութեան հռչակումէն ի վեր այլ եւս դադրած է ազգայիններու նուէրները ընդունելէ, քանի որ Ազգը ամբողջ հիմայ իր բոլոր ուժը կուտայ սովեալ դաւառներու հացակարօտ ազգայիններու օգնելու գործին։ Հոգաբարձութիւնը նկատի առնելով Հիւանդանոցի անձուկ վիճակը, իր կողմէն ատենապետ Յարութիւն էֆ. Ասլանեանը երէկ դրկեց Դալաթիոյ Խորհրդարանը՝ Տեղապահ Սրբազանին, կարեւոր միջոցները ի գործ դնելու համար։ Այս առթիւ Ասլանեան էֆ. յայտնեց թէ հիւանդներ կը հանին հետզհետէ, նպաստները դադրած են և դրամական անձկութեան մէջ է Հիւանդանոցը։ Տեղապահ Սրբազանը որոշեց հաւաքական նիստի մը մէջ կարեւորը գործադրել։

ԴԱՏԱՐԱԿԱՆ գործոց նախարարութիւնը պատասխանելով Պատրիարքարանի մէկ թղթիին՝ յայտներ է որ Տ. Ներսէս Ծ. վրդ. Խարախանեանի իբր առաջնորդ Մշոյ անոր նախորդ պաշտօնը հաստատող Պերատը կարելի չէ տալ, քանի որ Տ. Ներսէս Վ. աքսորուած էր։ Նոյն նախարարութիւնը կը յանձնարարէր որ նոր ընտրութիւն կատարուի, որպէս զի բան ամիսի նոր Պերատ մը շնորհուի։ Հետեւաբար Խառն Ժողովին կողմէ որոշուեցաւ գրել Մշոյ առաջնորդարանին որպէս զի ընտրական տեղեկագիրը փութացնեն։

*** Տ. Ներսէս վրդ. Խարախանեան երէկ Խառն Ժողովին ներկայացաւ և յայտնելով Մշոյ ազգայիններուն խնդիրները, խնդրեց որ անմիջական օգնութիւն մը ըլլայ անոնց։

ԿԱՐՆՈՅԻ երկու հայ վաճառականներ ասկէ առաջ բաղաքած էին Պատրիարքարան յայտնելով թէ՝ տեղւոյն հին ուէժիմի պատկանող աւազակներէն և հարստահարիչներէն մէկը զանազան միջոցներով և սպառնալիքներով տասը հազար ոսկի արժողութեամբ գրամ, կարուած, զոյգ են, յանկատկեր է և այդ գրամը թէեւ կառավարութիւնը եւս տակեր է, և սակայն իրենց չը յանձներ։ Պատրիարքարանը դարձակատարութեան միջոցաւ հարկ եղածը ծանոյց ներքին գործոց նախարարութեան, որ անմիջապէս հեռագրաւ տեղեկութիւն ուզեց Կարնոյ կուսակալութենէն։

ԳՈՒՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐ.—Տեղապահ Սրբազանին կողմէ պաշտօնագրով մը խնդրուած էր Հայասար պաշտօնի երկրագուրի ընկերութեան անօրէնութենէն, որ 70է չափ Հայ գաղթականներու, եթէ կարելի է, զորս հայթայթուի ընկերութեան մէջ, իրրեւ բեռնակիր, գործաւոր հայրեր։ Տնօրէն Պ. Հիւնէնի կողմէ նոյն վարչութեան Ա. քարտուղար Անթաուան էֆ. Թարագ, որ արդէն այս վերջերս Պատրիարքարանի կողմէ յանձնարարուած չատ մը անգործ Հայերը պաշտօնի անցուցած և միշտ ալ հոգածու է, երէկ ներկայացաւ Տեղապահ Սրբազանին և յայտնեց թէ Տնօրէնութիւնը Պատրիարքարանի յանձնարարութեան վրայ անմիջապէս իր զոնուղան կայարաններուն հեռագրերը ուղղեր է, որպէսզի եթէ պէտք կայ գործատուներու անմիջապէս նոյն յանձնարարեալ Հայ գաղթականները տեղաւորուին։ Տեղապահ Սրբազանը իր շնորհակալութիւնները յայտնեց Թարագ էֆ.ի և այս վերջինն մէջտեղաւ Պ. Հիւկնէնի իրենց ցոյց տուած բարեացակամութիւնը համար։

ՏԵՂԱՊԱՀԸ Սրբազանին կարգադրութեամբ Կեդրոնական Վարժարանի մէջ գտնուող գաղթականները մինչեւ Կիրակի պիտի փոխադրուին Մայր Եկեղեցւոյ շրջանակին մէջ։ Այս առթիւ հրամայուեցաւ նաև որ վարժարանը մաքրուի և մինչեւ առաջիկայ երեքշաբթի վերաբացուի Կեդրոնականը, որպէս զի անկէ յետոյ դպրոցական միւս կարգադրութիւնները տեղի ունենան։

ՏԵՂԱՊԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆԸ զնահատելով Պատ. Փոխանորդ Տ. Ղեւոնդ վրդ. Դուրեանի և Պալաթու քարոզիչ Տ. Գրիգորիս վրդ. Պալաթեանի խղճամիտ և անձնուէր աշխատութիւնները ու ծառայութիւնը, առաջարկեց երկուսն Խառն Ժողովին, որպէս զի այդ երկու ժողովականներուն ծայրագունութեան ասոյնեան տրուի։ Թէեւ ժողովականները համամիտ գտնուեցան և արժանաւոր նկատեցին, բայց երկու վարդապետները նոյնչափ նշանակութիւն յայտնեցին և յետոյ խնդրեցին որ առայժմ յետաձգուի այդ տուչութիւնը, քանի որ իրենք աշխատելով իրենց պարտքն է որ կը կատարեն լուկ և հետեւապէս տրուելիք ծայրագունութեան ասոյնեանը փոխարինութիւն մը պիտի նկատուի։ Ժողովականները գնահատեցին և շնորհակալութիւն հրկու վարդապետներուն այս անշահասիրութիւնը յայտարարելով, որ առաջին անգամն է որ կը լսուի վարդապետներու բերանէ։

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ Առաջն. Տեղապահ Տ. Մկրտիչ Վ. Զէյրտանեան մասին բողոքներ հասած էին Պատրիարքարան։ Տեղապահ Սրբազանին հրամանաւ գրուեցաւ Կարնոյ Առաջնորդ Տ. Սմբատ Ծ. Վ.ի որ կամ ինք և կամ իր կողմէ փոխանորդ մը նշանակելով կատարէ հարկ եղած քննութիւնը և զրկէ տեղեկագիրը։ Պատրիարքարանը դարձեալ գրով մը խնդրեց նաև անուն կուսակալէն որ սոյն քննութեան մէջտեղն պէտք եղած ձեռնտուութիւնը ընէ առաջնորդին։

ԿԱՐԻՆԻ Առաջնորդ Տ. Սմբատ Ծ. Վ. հեռագրաւ հրաժարական մատուցած էր։ Պատրիարքարանը մերժեց այդ հրաժարականը և յանձնարարեց որ չարունակէ իր օգտակար պաշտօնավարութիւնը, առանց տխրելու կուսակալական ըսի բաներու։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԻ երէկի նիստին ներկայացաւ Եէնիգարուի հրաժարեցուցեալ Թող. Խորհրդին տեղապահը՝ երկու անդամներու և մէկ քանի արքեպիսկոպոսներու ընկերակցութեամբ, իրր թէ բողոքելու համար Թաղին մէջ կատարուած երեսփոխական ընտրութեան դէմ, որ չատ օրինաւորապէս և արժանաւոր ընտրելիներու վրայ եղած էր։ Ժողովը յարգելով հանգերձ եղած ընտրութեան օրինաւորութիւնը, թիւրիմացութիւններու տեղի չտալու համար, որոշեց քննիչ զրկել Տ. Գրիգորիս Ծ. Վ. Պալագեանը, որ բնական է պիտի հաստատէ ընտրութեան օրինաւորութիւնը։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎՈՑ որոշմամբ գրուեցաւ Ռոտոսթոյի Քաղաք. Ժողովին որ մինչեւ նոր ընտրութիւնները չարունակէ իր պաշտօնը և կատարէ երեսփոխական ընտրութիւնները։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ յիմարանոցի բաժինին նախկին վարիչ Յովակիմ էֆ., որ ասկէ առաջ զանազան ամբաստանութիւններով պաշտօնէ հանուած էր, դիմած է Տեղապահ Սրբազանին և խնդրած է որ քննութիւնէ մը յետոյ կոչուի դարձեալ իր պաշտօնին։

ՀԱՆԳԱՆԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐ.—Պատր. Տեղապահ Սրբազանը վկայագիր մը տուած է Նազիկ Կարապետեան անուն տասնրիսնամեայ խեղճ որբուհիի մը համար որ տասակ մը անգամալուծութեան ենթարկուած ըլլալով տնկրտնց կը ծառայէ։ Այս հէգ որբը որ իր ծերունի մօր գերմարդկային Չանքերովը չատ գժուարութեամբ կը խնամուի արդէն բժշկական խորհուրդով պէտք ունի տեսակ մը սեղմիրանի որուն հնարիւ պիտի կրնայ չարժիլ, ոտքի ելլել։ Այդ սեղմիրանը տակաւին 20 ոսկի կ'արժէ, ուստի այդ գումարը ազգայիններէ հայթայթելու համար է որ Տեղապահ Սրբազանը յանձնած է վերոյիշեալ վկայագիրը։ Վստահ ենք որ այն ամէն բարեսէր անձերը որոնց դիմում պիտի ըլլայ, չեն զլանար իրենց նպաստը տանիլ մարդասիրական գործի մը համար։

ՄԵԾ ԿՌԱՒԻՒ մէջ ազգային վարժարանի մը պէտքը երկար տարիներէ ի վեր զգալի եղաւ, և սնոր չգոյութիւնը չարունակն զգոնութեանց և դիմումներու առիթ տուած էր, բայց ի զուր։ Այժմ ուրախութեամբ կը լսենք թէ վարչութեան անդամ Միքայէլ էֆ. Կազմարարեան, ազատութեան ներկայ ուէժիմէն օգտուելով, գովելի նախաձեռնութիւն ունեցած է երկաթ վարժարան մը հաստատել այդ կրթական յարէկ մը բոլորովին զրկուած կղզիին մէջ, որուն 40 տունէ աւելի Հայ բնակիչները վստահ ենք թէ պիտի փութան օգտուիլ և փոքրիկներն ղրկեն այդ հրեղեն զատարանները, որպէս զի անկէ յետոյ դպրոցական միւս կարգադրութիւնները տեղի ունենան։

ՏԵՂԱՊԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆԸ զնահատելով Պատ. Փոխանորդ Տ. Ղեւոնդ վրդ. Դուրեանի և Պալաթու քարոզիչ Տ. Գրիգորիս վրդ. Պալաթեանի խղճամիտ և անձնուէր աշխատութիւնները ու ծառայութիւնը, առաջարկեց երկուսն Խառն Ժողովին, որպէս զի այդ երկու Ժողովական—վարդապետներուն ծայրագունութեան ասոյնեան տրուի։ Թէեւ ժողովականները համամիտ գտնուեցան և արժանաւոր նկատեցին, բայց երկու վարդապետները նոյնչափ նշանակութիւն յայտնեցին և յետոյ խնդրեցին որ առայժմ յետաձգուի այդ տուչութիւնը, քանի որ իրենք աշխատելով՝ իրենց պարտքն է որ կը կատարեն լուկ և հետեւապէս տրուելիք ծայրագունութեան ասոյնեանը փոխարինութիւն մը պիտի նկատուի։ Ժողովականները գնահատեցին և շնորհակալութիւն հրկու վարդապետներուն այս անշահասիրութիւնը յայտարարելով, որ առաջին անգամն է որ կը լսուի վարդապետներու բերանէ։

ՊՈՅՏ.ԶԴԻՏ Առաջն. Տեղապահ Տ. Մկրտիչ Վ. Զէյրտանեան մասին բողոքներ հասած էին Պատրիարքարան։ Տեղապահ Սրբազանին հրամանաւ գրուեցաւ Կարնոյ Առաջնորդ Տ. Սմբատ Ծ. Վ.ի որ կամ ինք և կամ իր կողմէ փոխանորդ մը նշանակելով կատարէ հարկ եղած քննութիւնը և զրկէ տեղեկագիրը։ Պատրիարքարանը յատուկ գրով մը խնդրեց նաև անուն կուսակալէն որ սոյն քննութեան մէջտեղն պէտք եղած ձեռնտուութիւնը ընէ առաջնորդին։

ԿԱՐԻՆԻ Առաջնորդ Տ. Սմբատ Ծ. Վ. հեռագրաւ հրաժարական մատուցած էր։ Պատրիարքարանը մերժեց այդ հրաժարականը և յանձնարարեց որ չարունակէ իր օգտակար պաշտօնավարութիւնը, առանց տխրելու կուսակալական ըսի բաներու։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԻ երէկի նիստին ներկայացաւ Եէնիգարուի հրաժարեցուցեալ Թող. Խորհրդին տեղապահը՝ երկու անդամներու և մէկ քանի արքեպիսկոպոսներու ընկերակցութեամբ, իրր թէ բողոքելու համար Թաղին մէջ կատարուած երեսփոխական ընտրութեան դէմ, որ չատ օրինաւորապէս և արժանաւոր ընտրելիներու վրայ եղած էր։ Ժողովը յարգելով հանգերձ եղած ընտրութեան օրինաւորութիւնը, թիւրիմացութիւններու տեղի չտալու համար, որոշեց քննիչ զրկել Տ. Գրիգորիս Ծ. Վ. Պալագեանը, որ բնական է պիտի հաստատէ ընտրութեան օրինաւորութիւնը։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎՈՑ որոշմամբ գրուեցաւ Ռոտոսթոյի Քաղաք. Ժողովին որ մինչեւ նոր ընտրութիւնները չարունակէ իր պաշտօնը և կատարէ երեսփոխական ընտրութիւնները։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԹՈՒՐՔԵԻՊՈՒԼԿԱՐ ԽՆԴԻՐԸ

ՊԷՏՔ Է ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԹԻ ՈՉ

ՊՈՐԼԻՆ, 6 հոկտ.—Հոս պատերազմի կը սպասուի։ Մեծ տէրութիւնները չեզօք պիտի մնան երբ պատերազմ ծագի։ Գերմանիա Թակեղրաք կ'ըսէ թէ Օսմ. կառավարութիւնը իր սրժանապատուութիւնը փրկելու համար պէտք է պատերազմի։ Քէօրիճէ Զայդուանկ պատերազմի կուսակից չէ և կ'ըսէ թէ Թուրքիա եթէ յապաղել ալ ըլլայ, օգուտ մը չպիտի կրնայ քաղել։ Թոսիճէ Զայդուանկ կ'ըսէ թէ եւրոպական վեհաժողովի մը գումարումը չատ վտանգաւոր պիտի ըլլայ Թուրքիոյ համար, վասն զի եւրոպական տէրութիւնները այդ վեհաժողովին մէջ ամէն բանէ առաջ իրենց շահերը նկատողութեան առնելով, անհաւանական չէ որ օսմ. երկիրներու բաժանմանը որոշում տան։

ՍՈՖԻԱ.—Պանսա-Հէրսէֆի Աւստրիոյ կցումը մեծ խանգարութեամբ ոգեկոչուեցաւ Պուլկարիոյ մէջ, որով Աւստրիոյ ու Պուլկարիոյ միջեւ եղած գաղտնի յարաբերութիւնը այդ տարիով երեւան եկաւ։

ՎԻԵՆՆԱ. — Ֆէրտինանտ իշխանը Աւստրիոյ Թագաւորին ու Աւստրիոյ կայսրը խոստացան եւ կենալ թագաւոր ըլլալ, պայմանով որ իշխանապետութեան անկախութիւնը ճանչցուի։

ՇՈՒՆԻԱ.—Եկեղեցականները պիտի դիմադրեն պուլկար ինքնագլուխ Եկեղեցիին պիտի բնակիլ, որուն համար Մակեդոնիոյ նոր արքեպիսկոպոս մը նշանակեր Սվքանիքոսը հաստատան կ'երեւայ։ Իկզարքոսութիւնը իր պաշտօնը պիտի չարունակէ Կ. Պոլսոյ մէջ՝ իբրեւ կրօնական պետ Թուրքիոյ Պուլկարներուն։

ԲԱԼԿԱՆՅԱՆ

ԲԱԼԿԱՆ, 6 հոկտ.—Հոս պատերազմի կը սպասուի։ Մեծ տէրութիւնները չեզօք պիտի մնան երբ պատերազմ ծագի։ Գերմանիա Թակեղրաք կ'ըսէ թէ Օսմ. կառավարութիւնը իր սրժանապատուութիւն

1908Ի ԶՄՐԱՆ ԵՒ ԱՇՆԱՆ
ՆՈՐՈՅԹՆԵՐԸ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆՑ ՄԷՋ
ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2/14 ԻՒ. 1320 Սէֆեր 20 թուականի Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան Կեդր. գրասենեակը, Զալաթիա, Նաղլը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Բօօքէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շէքմ Իսլամ խան, Պահճէ Գարու թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէրնէէֆիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գարու Իզմիր փողոց.
Գոտրգիւղ, Ալեքսանդր Անասթասիատես չուկայի հրապարակ.
Գոտրգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճամասէպ.
Գէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճամասէպի, թիւ 137.
Զալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Ըէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անէէրիտէս, կոյսբանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Թէչէճեան էֆ.։

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ
Վ. ԻՆԵԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՔՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ
ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
Գրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն, ամբողջովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000 ֆուրոնի չափ։

ԴԻՒՂԱՒՈՐ ՊԱՆՔԱՆՇԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկիդրամով ըլլալու են։ Ցիսուն զրուչէն վար վճարում չընդունուիր։

Վ. Իներ Պանք-Ֆէրաքն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անոկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին ոսկը իջեցնել կամ աւելցնել տեղւոյն տեղւոյն լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ խնայողներուն։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան եւ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան եւ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի	գումարի	համար
6	»	151- 200	»	»	»
10	»	201- 500	»	»	»
15	»	501-1000	»	»	»
30	»	1001 և անկէ վեր	»	»	»

Վ. Իներ Պանք-Ֆէրաքն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տեղւոյն պարունակած գումարը։

Վ. Իներ Պանք-Ֆէրաքն խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը լանձնէ անչափահասի մը մօտ, բայց այդ պարագային, նշանակուած ծնողական (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։ 50—14

Խնայողական Սնտուկին գաս, Վ. Իներ Պանք-Ֆէրաքն կը զբաղի նաեւ սեղմաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

ԻԼԱՆ
Շեհր Լամանի խապպազան Հէմիկի

Խապպազան Ճէմիկէթի հէր իքի սէնէաթ պիր քէրրէ Շէհր Լամանէթինին վէ էքմէքճիկէր էմանաֆներն բէյլիսէրի իլէ թէպպիւլերի իգթիղա խիլտիկիմէն պու քէրրէ ճէմիկէթը մէղթիւրէտէն էմանէթը ճէլիլէյ թագտա էյլէնիքլէրի թոթիատարը իւղրէ ինթիխապտանէրի իճրա օլունարաք ինթիխապը մէղքիւրտէ ճէմիկէթէ պէնիքմայլը ֆրան ուտմասը Ալի վէ Գանլընճալը Համտի վէ Էլմա Տաղլնատա Մարգար էյուսՍուլթանը Բէթրօ Լոնճալը Եօրկի Պագա Գարանը Տագիգատ ուսթա Իլիա էքրասը Մանթօյնագա Պէյ օղլուտա Խրիսթօ Իրսիլաքի վէ Իսկիճատարը Հաճի Կարապետ վէ խօճարարալը Բաքաւօրկի վէ գասրմբաղը Մանոլ էֆէնտիլէր ագա թարին օլունարգարրնը հավի պիր գրթա բարթր բէտմի իլէ Շէհր Լամանէթի մէճիսինէ պիլիրբիմիզ տիր։ Պաղէատ արզ օլունան էֆէնտիլէր էթմէքճի էմանաֆներն իլլերի էկէյնէլերինէն օլտուղը կկսի հէրպիլերի ատնագը նամուս վէ հիւնար տիրէնագտան օլտուգլարը անպաչրմայլա չու պաղտէ զէվմբը քիրտոան նանը ազել կկսի էն մուգատատէս պիր մէսէլէ հագդիտա թէսատիրը իթթիխատա պուլունմայարը հիմէմտիր պէքքէրիզ։

Ֆի 16 էյլուլ 324

ՀԱՅՈՒՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ ՋԳԵՍՏԵՂԻՆԱՅ
ԷՄՆԻՅԷԹ
Կ. Պոլիս, Սուրբաղ Համամ
Դրէսի Լիոնի դրամատան վրայի յարկը հաստատուած

Վերջին նորամուտութեան համեմատ որոնց, կանանց և տղոց համար ամէն տեսակ հագուստներու ճոխ մթերք մը միշտ պատրաստ կը գտնուի։

Ամէնէն տեսլի ճաշակն ալ դժուարասէր անձերը անգամ գոհ կը մնան ԷՄՆԻՅԷԹԻ հագուստներէն։

ԴՐԵՆԵՐԸ ԲԱՑԱՌԱԿԱՊԷՍ ՎԵՐՋԻՆ
ՉՆԳՋ ՉԿԱՑ ԲՆԱԻ
ԿԻՐԱԿ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է 50—1

ԹՐԱՄԱՒԵՑԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Ազդ.—Կ. Պոլսոյ Թրամուէյներու Ընկերութիւնը նուազուրդի կը դնէ Ֆէրիքէօյէն Թամավլա չինուելիք նոր գիծին համար պէտք եղած 3000 խորանարդ մեղր հողի մատակարարութիւնը։ Նուազուրդը պիտի կատարուի հոկտ. 2/15ի հինգշաբթի օրը կէսօրէն երեք ժամ ետքը՝ Ընկերութեան կեդրոնատեղին՝ Զալաթիա Վոյվոտա փողոց։ Մասնակցել ուզողները կրնան պայմաններուն տեղեկանալ Ընկերութեան մասնագիտական գիւանէն։ Նուազուրդին մասնակցողները պէտք է իրենց երաշխաւորութիւն տասը ոսկի յանձնեն Ընկերութեան արկղին, նուազուրդը փակուելէն ետքը իրենց վերադարձուելու պայմանով։

Կ. Պոլիս, սեպտ. 18/2 հոկտ. 908
5—2 Ընդհ. Տնօրէնութիւն

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԷԶԻ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչական Խորհուրդը կը ծանուցանէ, թէ 1908 սեպտ. 1/14էն սկսեալ, հարիւրին երկու (2%) տոկոս մը պիտի վճարուի Միացեալ Պարտքի պարտատէրերու թիւ 10 կարգին համար։ Տոկոսներու վճարումները պիտի կատարուին կարգին վրայ նշանակուած քաղաքներուն մէջ մինչև 1909 յուն. 31/13 փետր.։ Այդ պայմանաժամը անցնելէ յետոյ Կ. Պոլսոյ մէջ միայն վճարելի պիտի ըլլան։ 12—5

Կ. Պոլիս, 18/31 օգստ. 1908

* * *

ԱԶԳ.— 1881ի դեկտ. 8/20 թուականի կայս. հրամանագրին Ե. և ԺԴ. յօդուածներուն ու 1903 սեպտ. 1/14ի յարակից հրամանագրին ԺԲ. յօդուածին արտօնագրութեանց համաձայն, Բուլղարիի երկաթուղիի հետեւեալ թիւերը,— 432,371 432,372, 432,373, 432,374, 432,375, 482,757, 644,651, 661,003, 1,198,648, 1,198,649, որոնք 1878 հոկտ. 1ի 52րդ վիճակահանութեան մէջ պարգեւ չառած և չեն ներկայացուած վճարուելու համար, 1908 հոկտ. 1ին ջնջուած պիտի նկատուին։

Կ. Պոլիս 1 օգոստոս 1908 13—12

ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ ԱՂՋԿԱՆՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ, ԴԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՅՇԵՐԿԵՆԱՅ
Կ. Պոլիս, Գասր-Գիւղ, Մէօհիւրսար ճասսէսի
Թող Տարեւերջան

Բանիմաց մնոզող գնոհատման և քաջալերութեան մէջ՝ Վարժարանս անխափան կը շարունակէ իր ընթացքը արգիւնաւորապէս, իբրեւ իր տեսակին մէջ միակ ԴԻՇԵՐՕԹԻԿ Հատուածութիւնը՝ աղջկանց թնամեալ և հինգեան կրթութեանը նուիրուած, լեզուագիտական և գեղարուեստական ուղղութեամբ։

Վարժարանս հատուածուած է նորագոյն լայնաբակ և օդատուն շէնքի մը մէջ, որ իր ներքին բաժանումներովը և օդատէս դիրքովին ալ գաղրոցական ամէն յարմարութիւն կը մատնէ իր մէջ, Դիշերօթիկ և Յերեկոյ աշակերտուհիներ համար հոնոգատուէտութեան և առողջապահական ամէն պայման լրացնելով։

ԱԶԳՈՅՆ ուսումնական և գիտական անհրաժեշտ ծանօթութիւններէ զատ, հիմնական կերպով կ'ուսանուին Հայերէն, Ֆրանսերէն, Անգլիերէն եւ Թուրքերէն լեզուները, մեծամասնութեամբ ուսուցչուհիներու և ուսուցչուհիներու, գործնական կեանքի արդի պահանջումներուն համապատասխան կերպով և դիւրաւոյց մեթոտներով։

Մասնաւոր խնամքի և հոգածութեան առարկայ է Ֆրանսերէն և Անգլերէնէն լեզուաց Խօսակցութիւնը (բառիկ)։ Յատուկ խնամով կ'ուսանուին նաև Գծագրութիւն, Առանձին Տնտեսութիւն, Կար ու Գործ, Անկանգ գործութեան զանազան սեռակները (ձեռքով և մեքենայով), Զարմանական և Գործնական Երաժշտութիւն, մասնաւորապէս ԴԱՇՆԱԿ և ՁՈՒԹԱԿ։

Դիշերօթիկներու համար կատարեալ մնունդ և ընտանեկան անթերի խնամք։

Աշակերտաց վերամուսը տեղի պիտի ունենայ Սեպտ. 1 Բշ.։

5—3 Տեսչուհի Հիմնադիր-Տնօրէն
ՀԻՒԹԻՒՔԵԱՐ ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ Յ. Հ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ԲՆԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՂԱԿԱՆ
ՎԻԼԼԱՔԱՊՐԱ
LACABRA
ՄՈՒՐԱՒԻՆ ՁԵՒԸ
Ծանօթ լուծողականներուն մէջ ամէնէն ազդուն է։ Դառնամամ չէ, առանց խիթ պատճառելու իր նկարագրութիւնը կ'ընէ՝ շատ վիոր ծաւալի մը տակ։
ԼՈՒԾՈՂԱԿԱՆ ՁԱՓ՝ մէկ գաւաթ (կամ գրուանին կէսը)
ԹՈՒԼԱՑՈՒՑԻՉ ՁԱՓ՝ կէս գաւաթ
Կը բաւէ ամէն առտու քունէաքի գաւաթ մը խմել այս լուծողականէն, պնդութեան առաջքը առնելու համար։
Ամէն դեղավաճառի եւ դեղագործի քով կը գտնուի այս դեղը։
50-48

ԲԼԱՔՆԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՂԹԵՐԸ ԺՈՒԿՎԱՅԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԵՆ

COMPAGNIE ROSSIA D'ASSURANCES
ՌՕՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեռլէրսպուրկ

Ընկերութիւնը թէեւ նոր հաստատուած պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու յոգնակի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցանցավենդի ապահովներու խորհրդակցելու դիմեն։

Ընկերութեան դրամագլուխը, ոսկիով ամբողջովին վճարուած 10,666,666 ֆր.
Ներքին ապահովագրութեան գումար 162,600,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար 460,946,000 »
1906 տարուան մէջ գանձուած ապահովագրի ու տոկոս 75,130,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութիւններ համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան Վոյվոտա Զալաթիա։
Պոլսոյ գործակալութեան, Տիւրիզեան խան Աչրը Էքինճի հասարակ, թիւ 26։
Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ 11 50—46

ՄՈԽՐԱԶՈՒՐԻ ՊԷՏՔ ՉԿԱՅ
ՈՐ ԿԸ ՓՏԵՑՆԷ ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆԸ ԱՅԼ
ՎԱՐԷՔԻՆԱՅԻ
ՈՐ ՆՈՐ ԿԸ ՊԱՀԷ ԶԱՅՆ
Գիւս իսապի նշանաւոր իմիագէս Հէրիլ Ռամարինի
75% խնայողութիւն!!! Մեծ դիւրութիւն, կատարեալ մաքրութիւն եւ ճերմկութիւն, ԱՆԹԵՐԻ ՀԱԿԱՆՆԵՒՈՒՄ
ՆԹԷՆ ՓՈՐՁԷՆԻ՝ ԴՈՒՐ ԱԼ ՊԻՏԻ ՀԱՄՈԶՈՒԻՐ
Քանի մը մրցանակներ ստացած է զանազան ցուցահանդէսներէ, վկայագիրներ՝ զանազան կառաւարներէ, տեղեկագիր պաշտօնական քիմիագէտ Պ. Մինկրոսէ և կայս. բժշկական վարժարանի բրոֆէսէօր Տօքթ. Ճէլլիանէ։
ԲԱԼՈՐ ՆԱԳԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՔՕՕՌԷՐԲԱՔԻԹԻՒԻ ԴԵՊԻ ԿԸ ԴԱՏՆՈՒԻ
Միակ ներկայացուցիչ Թուրիոյ եւ Պուլկա իսլ համար
ԲԱԲԱԵՕԱՆՆՈՒ, ՖՕԼԱՍԻ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Պարտաս խան, թիւ 7, Կ. Պոլիս
ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒՒՆՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ 50—11

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երեւեկութիւն կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Գաղ. 223 խառն Բռ. Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԳԱՐՁ Կաղ. 224 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
12 —	մկն. Էսկի Շէհիր	ժմն. 3 —
12 42	» Կէօքճէ Քրօբք	մկն. 2 20
1 39	» Սապօնճը Բունար	» 1 38
2 33	» Սլաեունա	» 12 42
3 14	» Զէքիւրլէր	» 11 53
4 11	» Տէօլէր	» 11 05
4 40	» Իհսանիյէ	» 10 20
5 04	» Համամ	» 9 53
5 14	» Կազլիկէօլ Համամ	» 9 44
5 41	ժմն. Աֆ. Դարա Հիսար	մկն. 9 13
6 01	մկն. Աֆ. Դարա Հիսար	ժմն. 8 53
6 41	» Պէօյիւք Զօսանլար	» 8 20
7 36	» Զայ	» 7 33
8 21	» Իսնագլու	» 6 40
8 45	» Եաոբան	» 6 15
9 16	» Ագ Չէհիր	» 5 53
9 48	» Աղարի քէօյ	» 5 13
10 30	» Զավուշճը քէօյ	» 4 35
11 08	» Իլկին	» 4 03
11 55	» Դասրն-Խանը	» 3 09
12 50	» Սէրայ-Ինի	» 2 27
1 22	» Մէյտան	» 1 47
2 22	» Բունար-Պաշը	» 12 42
3 —	ժմն. Գէնեա	մկն. 12 —
Իրկ.		Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Գաղ. 122 խառն Առտ. Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԳԱՐՁ Կաղ. 121 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
1 —	մկն. Էսկի Շէհիր	ժմն. 11 —
1 44	» Ագ Բունար	մկն. 10 18
2 24	» Ալբիս Քէօյ	» 9 46
3 4	» Պէյլիք Ախուր	» 8 58
4 9	» Մարիքէօյ	» 8 1
4 58	» Պիլէր	» 7 4
5 35	» Մասիլէր	» 6 27
6 9	» Պէյլիք Քէօփրիւ	» 6 —
7 3	» Բօլաթլի	» 5 16
8 21	» Մալի Քէօյ	» 3 49
9 15	» Սէնճան Քէօյ	» 2 47
10 —	ժմն. Էնկիրիւ	մկն. 2 —
Իրկ.		Առտ.

ՀԱՄԻԴԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Գաղ. 424 խառն Իրկ. Ժ. Վ.	ԿԱՅԱՐԱՆ	ԳԱՐՁ Կաղ. 421 խառն Առտ. Ժ. Վ.
7 15	մկն. Համիտիէ	ժմն. 5 03
7 33	ժմն. Ատա-Բազար	մկն. 4 45

ԱԼԱՇԵՀԻՐ - ՔԷՕԹԱՀԻԱ

ԵՐԹ	Կաղ. 322 խառն. Առտ. Ժ. Վ.	324 խառն. Իրկ. Ժ. Վ.
Կայարան		
Սլաեունա մկն.	2 35	12 45
Քէօթահեա ժմն.	2 55	1 05
ԳԱՐՁ	Կաղ. 321 խառն. Առտ. Ժ. Վ.	323 խառն. Իրկ. Ժ. Վ.
Կայարան		
Քէօթահեա մկն.	2 —	12 05
Սլաեունա ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կաղ. Թ. 44 խառն. Ժ. Վ.	Թ. 46 խառն. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		Կաղ. ԳԱՐՁ Թ. 41 խառն. Ժ. Վ.	Թ. 43 խառն. Ժ. Վ.
առ. 12 32	իր. 7 45	մկն.	Քարաքէօյ Կամարլը	ժմն.	4 44	առ. 11 55 իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայատր Փաշա	մկն.	4 24	11 15
1 22	8 15	մկն.	» »	»	4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն.	Բէնթիք	մկն.	2 58	9 50
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17
3 28	10 24	»	Կէյզզէ	»	2 02	8 55
3 05	10 48	»	Տիլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26
4 —	10 58	»	Թավշանճիլ	»	1 19	8 16
4 16	11 17	»	Հէրեքէ	»	1 08	8 06
4 37	11 39	»	Եարիմճա	»	12 41	7 42
4 49	11 51	»	Թիւթիւն Զիֆթլիք	»	12 29	7 30
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	»	12 18	7 21
5 13	12 18	ժմն.	Իզմիտ	մկն.	12 —	7 06
5 38		մկն.	»	ժմն.		6 41
6 11		»	Գէօյիւք Տէրպէնտ	մկն.		6 10
6 39		»	Սապանճա	»		5 41
7 03		»	Համիտիյէ	»		5 25
7 44		»	Կէյվէ	»		4 32
8 04		»	Աք Հիսար	»		4 10
8 33		»	Մէքէճէ	»		3 45
8 57		»	Լէֆքէ	»		3 13
9 32		»	Վէզիր Խան	»		2 38
10 12		ժմն.	Գիւլէճիկ	մկն.		2 02
10 24		մկն.	»	ժմն.		1 50
11 32		»	Քարաքէօյ	մկն.		1 —
12 13		»	Գէօզթէպէ	»		12 24
12 59		»	Իսն Լիսնիւ	»		11 48
1 29		»	Զուքուր Հիսար	»		11 16
իր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40 առ.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՔԷՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԷՔ
Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսեասի

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս
Ալպանս	1069	Տիաս	1311	Հիսարլէք	1531	Մարսէլլս	3709	Սարքա	1119
Ալէքթ	3607	Տամիա	938	Հիլաալ	3720	Մէքքաս	3557	Ֆիրթա	1735
Անէլլ	1541	Տաւրս	2883	Հարամիթ	1600	Մէլլ	1057	Սիլվիա	119
Աթիասք	2277	Տրաքս	1718	Հանգլիզ	595	Բանդիզիլլ		Ալճէրս	1203
Գասանս	1832	Տիսանս	504	Իսթա	2354	Մուգիլլս	3419	Թասոս	1323
Գարատէնս	1264	Էրգա	3464	Խանիա	5540	Նէգա	1933	Թ. Ուիլսն	1546
Գրիֆիալ	4431	Իլլատասս	1520	Մանս	1080	Սարա	4100	Թաքէս	3527
Գէլիր	1271	Լգաքա	1841	Գլէրս	1053	Ռանթաքիս	4096	Թալիաս	1470
Գալիքաս	1357	Նիաս	954	Գալլիոն	2807	Օրլանս	1535	Օրպիս	242
Գարէս	1344	Նիկոլաս	1828	Գրանս	1700	Հալէքս	1637	Պաաքս	1914
Գաքս	1094	Տլամինգ	519	Լիս	1058	Սալս	510	Վալս	1289
Զիքաս	2729	Տրանսիլվանիա	5563	Լէրանթս	3272	Ֆրիսլս	3329	Վանգուսի	2391
Ասանիս	1321	Գալլիէս	3060	Լիվիգնս	1648	Ֆրինսլս	1353	Եէսս	1350
Գրաքաս	4235	Կիլիանս	1143	Լարենս	3191	Բալլս	1613	Ջեքս	1200
Գանիս	3903	Գաքս	1411	Մարսիլիա	734	Բաֆէս	1789	Բարս	
Գարս	895	Գրանս	1880	Մարգիզ	1273	Բաղարս	195	Մարսա	

Ընդհանուր գծանուագով Հալիֆ նոր կառամ են։

Քէյզեզօ չարտարաս, նաւատան Պրանթը.

Ընդհանուր գծանուագով Հալիֆ նոր կը ստանուի

Թոֆիս ոգենաւ, նաւատան Ֆարն, Լոյ. 1ին։ Քէսթրինճ և Օսեասա։

Դիմել Դոքթորեանքներուն Ֆ. ՀԻԼՋ ԷՆԻՐՅՕՏ
Թիւ 22—24, Քիւլիւ Միւլէք խան, Զալաթիա 10 50—1

Cie RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթական երեւեկութիւններ
Սեպտեմբեր
Դշ. 17/30 Իսէպլի, Սքեռպ, Սամսուն, Օրտու, Կիրասուն, Տրապիզոն, Բիրէճիկ և Զաֆասում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 17/30 Օտեսա. իրիկնամուտ ժամը 4ին։
Եշ. 18/1 Իզմիր. Գիրէսուն և Աշէքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 18/1 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 19/2 Սեվաստոպոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 20/3 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 20/3 Տարասնէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Բրսա, Հուզաս Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Բրինդզի, Գէրբէ, Հայֆա, Եաֆա, Բեռութ և Ալէքսանդրիա. ժամ 4
50—16

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՒԵՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ՍՈՒԼՆԿ.
ՍՊԱՍՈՒՈՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՐԻՔ
Հոկտ. 11ին, Ֆրիզի, Սեւ ծովէն
Հոկտ. 13ին, Իսքէրեգի, Մարսիլիայէն
Հոկտ. 23ին, Ժօնի, Սեւ Ծովէն
ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Հոկտ. 12ին, Ֆրիզի, Մարսիլիա
Հոկտ. 14ին, Իսքէրեգի, Սեւ ծով
Հոկտ. 23ին, Ժօնի, Մարսիլիա
Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի ճամբով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գորտաֆալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։
15 50—14 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող
օդաճնաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեգի	Նայոգրիս
Միքիս	Էմիյսիս
Բարիսիս	Պուզիրիս
Թիլպր	Մօտրիս
Նարպօճ	Ֆայիլ
Նավարին	Ֆարու
	Թիպս

Առաջին գարգէ լաքենարը լաւ հանդրգուտէր են, նաւուն մէջ ուրիշ ընդարձակ սենեակներ ունին, երկրորդակարգը թեմբ կը լուսաւորուին եւ կին համբորդներուն համար տեղեակ ունին։

Երրորդ կարգի լաքենարն ալ ամենամաքուր եւ նաւուն մէջ ամենայարմար կանգնուած տեղերն է։

Կ. Պոլսէ Լիմասոլ և գարգէ գէն է 15
» » Բ. » » » 11

Որ քնդրուի գրասենեակներէն որ գրասենեակներ կան Զալաթիոյ մասը Կանոնաւոր համար իրենց նշանակները ուր լաքենարներ ժամանումին 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի եւ Արքայի նաւատանդրոցները տանելու համար ապրանքներ ընդունուին։

Դիմել առ Ֆ. Կ. ՈՒՐԹՈՒ եւ Ընկ.
Գորտաֆալը
Ուրիշ խան Գանլէ գարգ. Գալաթ
ՅԷՆԻ ՄՕՍ Ընկ.
50 12 81 Ֆեմ Պարիս. Լիմասոլ

Դրօշակատէր՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՇԱՆԵԱՆ